

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Život po odchodu z dětského domova

Life after Foster Care

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

prof. PhDr. RNDr. Marie Vágnerová, CSc.

Autor:

Jana Krátká

Praha 2015

Poděkování

Děkuji především prof. PhDr. RNDr. Marii Vágnerové, CSc. za odborné vedení bakalářské práce, věcné rady a připomínky.

Dále bych ráda poděkovala respondentům, kteří byli ochotní hovořit o nelehkých životních situacích, které překonali, či kterými stále prochází.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci „Život po odchodu z dětského domova“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Jana Krátká

Anotace

Bakalářská práce „Život po odchodu z dětského domova“ se zabývá životem jedinců po odchodu z dětského domova. Tato práce vychází z rozhovorů s deseti respondenty, kteří strávili část svého života v dětském domově. Teoretická část pojednává o rodině obecně, jejích funkcích, projevech dysfunkční rodiny a zároveň s tím spojenou citovou deprivací dítěte a narušenými vztahy s rodiči, zaměřuje se i na vztahy mezi dětmi v dětském domově. Další část bakalářské práce je věnována charakteristice zařízení, jako je dětský domov, azylový dům, dům na půl cesty a dalším možnostem náhradní rodinné péče. Zabývám se podmínkami pro přijetí a podmínkami pro pobyt v těchto zařízeních.

Výzkumnou metodou byl strukturovaný rozhovor. Zkoumanou skupinu tvoří pět žen a pět mužů.

Cílem bakalářské práce je analýza života lidí po odchodu z dětského domova, protože tito lidé často odcházejí z ústavní výchovy bez zajištění bydlení a zaměstnání a tím je ztížen jejich start do samostatného života.

Výsledek bakalářské práce potvrzuje nutnost existence dětských domovů, které by děti z dysfunkčních rodin připravily na samostatný, důstojný a spokojený život v rodině, kterou sami v budoucnu plánují zakládat.

Klíčová slova: rodina, dysfunkční rodina, citová deprivace, vztahy, ústavní výchova, náhradní rodinná péče, dětský domov, dům na půl cesty, azylový dům

Annotation

This bachelor thesis titled - „Life after Foster Care“ summarizes the findings of interviews with ten individuals who spent part of their lives in foster care. The theoretical part addresses the concept of family in general and its intended functions. It further explores how to recognize a dysfunctional family and identifies the associated emotional deprivation and the lack of relationship with parents the child often experiences. Lastly, it focuses on the relationships among children in foster group home. The second part of the thesis is devoted to the characteristics of the systems, such as foster care group home, a shelter, halfway house, and other foster care alternatives. The thesis concludes by outlining the requirements for admission into these programs and requirements for continuous stay.

The research methodology consisted of ten structured individualized interviews, including five women and five men.

The purpose of this thesis is to analyze people's lives after leaving the foster care, because those leaving such institutionalized care are often discharged without any help with securing apartment or employment, making reentry and reintegration very challenging.

The findings confirm the need to continue to provide foster care, so that children from dysfunctional families have the chance to prepare for independent and happy family life they themselves wish to plan to create in the future.

Key words: family, dysfunctional family, emotional deprivation, relationships, institutional care, foster care, foster care group home, halfway house, shelter

Obsah

Obsah.....	6
Úvod.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1. Rodina.....	10
1. 1 Funkce rodiny.....	10
1. 2 Dysfunkční rodina.....	11
1. 2. 1 Nejčastější příčiny umístění dítěte do dětského domova.....	12
2. Náhradní rodinná péče.....	14
2. 1 Dětský domov.....	15
2. 2 Vztahy mezi dětmi v dětském domově.....	17
3. Odchod z dětského domova a s ním spojené problémy a jejich řešení.....	19
3. 1 Dům na půl cesty.....	20
3. 2 DOM JOB.....	21
3. 3 Azylový dům.....	22
PRAKTICKÁ ČÁST.....	23
4. Vlastní výzkum.....	23
4. 1 Cíl práce.....	23
4. 2 Hypotézy.....	23
4. 3 Charakteristika zkoumané skupiny.....	24
4. 4 Použitá metodika.....	25
4. 5 Rozhovory s respondenty.....	25
4. 5. 1 Respondent č. 1 (žena - K.).....	25
4. 5. 2 Respondent č. 2 (žena - T.).....	28
4. 5. 3 Respondent č. 3 (žena - E.).....	30
4. 5. 4 Respondent č. 4 (muž - V.).....	32
4. 5. 5 Respondent č. 5 (muž - D.).....	34
4. 5. 6 Respondent č. 6 (žena - A.).....	35
4. 5. 7 Respondent č. 7 (muž - P.).....	37
4. 5. 8 Respondent č. 8 (žena - S.).....	38
4. 5. 9 Respondent č. 9 (muž - H.).....	40
4. 5. 10 Respondent č. 10 (muž - K.).....	41
4. 6 Shrnutí výsledků a diskuze.....	43
4. 7 Zhodnocení výsledků z hlediska stanovených hypotéz.....	46
Závěr.....	47

Seznam použité literatury	48
Seznam tabulek	52
Seznam příloh	53
Summary.....	55

Úvod

Téma „Život po odchodu z dětského domova“ jsem si vybrala, protože mě tato problematika zajímá a domnívám se, že je jí věnován nedostatek pozornosti. Dětské domovy během posledních let prošly změnou v domovy rodinného typu. Díky tomu jsou sourozenci pohromadě a může mezi nimi vznikat tolik potřebné pouto.

Jedinec po odchodu z dětského domova je naplněn množstvím představ. Co udělám jako první po odchodu z dětského domova? Kam a na koho se mohu obrátit? Návrat do původní rodiny je ve většině případů téměř nemožný. Když to nefungovalo dříve, nebude to fungovat ani na druhý pokus. Naopak, pokud se dítě vrátí do dysfunkční rodiny, může spadnout opět do téže propasti, jako rodiče.

Čerpala jsem z dostupných knižních zdrojů. Bohužel doposud žádná publikace se nevěnuje přímo dětem po odchodu z dětského domova nebo problematice života v dětském domově.

Žádná forma ústavní péče nedokáže dítěti nahradit plnohodnotnou, biologickou rodinu. Avšak i přesto, je nedílnou a potřebnou součástí systému péče o dítě.

V teoretické části mé bakalářské práce se v první kapitole zaměřuji na rodinu jako takovou, s jakými funkcemi se v ní setkáváme a jakým způsobem rodina selhává. Uvádím zde i nejčastější příčiny umístění dítěte do dětského domova. Hovořím i o citové deprivaci dětí v ústavní péči, jakým způsobem se v budoucím životě projevuje.

Ve druhé kapitole se věnuji náhradní rodinné péči, zprvu obecně. Nejdříve s jakými typy se v rámci náhradní péče lze setkat, krátce o tom, jak fungují. Nadále se již zaměřuji konkrétně na dětský domov a život v něm. Zmiňuji, za jakých podmínek se dítě do dětského domova dostane a dále již v souvislosti s hlavním tématem práce, tedy odchodem a životem po odchodu z dětského domova.

Třetí kapitola se zaměřuje na konkrétní varianty, které lze využívat jedincem při odchodu z dětského domova. Jmenuji například dům na půl cesty, který je častou variantou i mých respondentů, které uvádím později v praktické části práce. DOM job je další z variant pomoci dětem z dětských domovů po odchodu, především v pomoci získání zaměstnání a zároveň odborného poradenství v této i dalších oblastech. Nezapomínám ani

na azylové domy, které se zaměřují nejen na klienty z dětských domovů a výchovných ústavů, ale například i na matky s dětmi v tíživé životní situaci.

Ve čtvrté kapitole se již věnuji praktické části bakalářské práce. Uvádím zde své hypotézy, rozhovory s respondenty, metodiku práce, cíl práce.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jak probíhá odchod z dětského domova, jakou lze získat pomoc ze strany přímo dětského domova a státu. Nadále si za cíl pokládám, odhalit, jaká je skutečnost představ jedinců odcházejících z dětských domovů oproti realitě, se kterou se setkávají za „dveřmi“ dětského domova. Objevit, jaká je připravenost jedinců z jejich vlastního pohledu.

Součástí mé bakalářské práce jsou v rozhovorech uvedeny přímé řeči jednotlivých respondentů, které jsou dle mého názoru zcela upřímné a práci oživují.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Rodina

V rodině jsou lidé mezi sebou provázáni svazky, ať už rodičovskými, manželskými či sourozeneckými. Rodina je, můžeme říci, také malá skupina lidí, kteří jsou spojeni pokrevním svazkem. Rodinu tvoří rodiče a děti. Rodiče jsou dyadický pár, tedy muž a žena, kteří žijí v manželství či partnerství. Manželství však pro založení rodiny není podmínkou. Základním znakem rodiny je tedy minimální počet jednoho dítěte. Rodiče a děti tvoří základní rodinu, kterou lze nazývat též rodina nukleární. Do rodiny rozšířené řadíme i další členy, jako jsou strýc, teta, bratranec, sestřenice, prarodiče. Obecně řečeno ostatní členové rodiny ze strany matky i otce. Dále rozlišujeme pojem rodina orientační a prokreační. Rodina orientační, je rodina, ze které jedinec vychází. Rodinu prokreační jedinec sám zakládá. Za rodinu úplnou pokládáme rodinu, ve které je otec i matka. Po odchodu z rodiny jednoho z rodičů nebo úmrtí jednoho z nich, se již jedná o rodinu neúplnou. Rozlišujeme rodinu funkční, dysfunkční a afunkční. Rodina funkční splňuje všechny funkce. V rodině dysfunkční jsou některé z funkcí narušeny. Rodina afunkční neplní žádnou z funkcí rodiny. (Kraus, 2001, s. 78-79)

Pro pojem rodina najdeme v literatuře hned několik definic a charakteristik. Pojem rodina lze chápat z pohledu psychologie, pedagogiky či sociologie. Jedná se o nejstarší společenskou instituci. Mezi členy se objevují vzájemné interakce. Jednotlivci vzájemně ovlivňují jeden druhého. Rodina je jakýmsi systémem, který se dále dělí na subsystemy. Pokud dojde k narušení části subsystemu, projeví se toto na celku, tedy na celé rodině. K tomuto narušení dochází například v době, kdy se narodí postižené dítě. V mnoha případech muž situaci nezvládá a od rodiny odchází. Dále k narušení funkcí může dojít též při užívání návykových látek (alkohol, drogy). Mezosystémem nazýváme okolí, kterým je rodina obklopena. Patří sem sousedé, přátelé rodiny, ale i samotné příbuzenstvo. (Matějček, 2005, s. 359-361)

1.1 Funkce rodiny

„Rodina plní socializační, ekonomické, sexuálně – regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Z hlediska sociologického je formou začlenění jedince do sociální struktury.“ (Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J., 2013, s. 248).

„Rodina plní celou řadu biologických, ekonomických, sociálních i psychologických funkcí. Poskytuje svým členům potřebné zázemí, uspokojuje jejich potřeby a zprostředkovává zkušenosti, které nelze získat jinde. Každý jedinec zde má určité role, které se stávají součástí jeho identity.“ (Vágnerová, M., 2004, s. 589).

1. 2 Dysfunkční rodina

Do dětského domova se dostávají děti z dysfunkčních rodin. Pokud v rodině dojde k úmrtí jednoho z rodičů a rodina je funkční, o dítě pečuje druhý rodič. V případě, kdy dojde k úmrtí obou rodičů ve funkční rodině, o dítě pečují blízcí příbuzní (teta, strýc, prarodiče jednoho z rodičů). Dysfunkční rodina se projevuje především citovým zanedbáváním (deprivací) a podnětovým strádáním (celkové zanedbávání). Může se jednat i o závažnou formu citové deprivace, kdy dítěti chybí pevný vztah s matkou. Následky deprivace jsou závažnější, čím dříve k ní došlo. (Vágnerová, 1999, s. 18)

Důsledky citové deprivace se projevují i později, například v profesním uplatnění, péči o vlastní děti či partnerském vztahu. Děti z dětských domovů dosahují nižšího vzdělání oproti svým vrstevníkům, z toho vyplývá menší šance uplatnění se na trhu práce. Pokud jedinec zaměstnání získá, ať už vlastní snahou či s dopomocí dětského domova, může mít problém si jej udržet. Obdobný problém nastává v partnerském soužití. Mnohdy jedinec vztah nehledá v důsledku negativních zkušeností či naopak vyhledává partnery s podobnými sklony ke společensky nepřijatelnému chování. (Vágnerová, 2012, s. 33-34)

Reakce na citovou deprivaci a celkově duševní vývoj dítěte je determinován biologicky, tedy tělesným vývojem. Biologická determinace vývoje souvisí především s vývojem mozku, který se vyvíjí jako jeden z prvních již v prenatálním období. Dítě by si v průběhu života mělo vytvořit pevnou vazbu k rodičům, respektive k jednomu z nich (častěji to bývá matka). Pevná vazba slouží jako zdroj jistoty a bezpečí a z něho se dále rozvíjí důvěra v ostatní lidi i v sebe sama. Z toho vyplývá schopnost diferencovat mezi blízkými a cizími lidmi. (Říčan, 2014, s. 25-26)

Připoutání někdy vzniká i mezi rodičem a dítětem, které je rodičem zanedbáváno, pokud je tento rodič hlavní pečující osobou. Dítě je tedy k rodiči vázáno, i přestože rodič neprojevuje dostatek péče a zájmu. Pro správný osobnostní a sociální vývoj je nezbytné, aby vztah mezi dítětem a rodičem (pečující osobou) byl od narození alespoň uspokojivý

a dítě mělo možnost si takový vztah vytvořit. Pokud je dítě zanedbáváno nebo s ním rodiče špatně zachází, ovlivňuje to jeho celkový psychický vývoj. Takoví jedinci nejsou posléze schopni poskytnout lásku, mají tedy problém v navazování vlastních vztahů. Nejsou schopni pečovat s láskou nejen o své životní partnery, ale ani o děti. Dochází tak k začarovanému kruhu. Lidé, kteří byli v raném dětství zanedbáváni nebo dokonce byli fyzicky a psychicky týráni, jsou při výchově svých vlastních dětí v nevýhodě. Dětské domovy jim poskytují náhradní péči. (Fontana, 2010, s. 25-27)

Celková péče o dítě a zájem o něj ze strany rodičů ovlivňuje rozvoj jeho osobnosti. To, jak se připravujeme na nového člena rodiny, jak se těšíme na dítě, to vše tkví v naší osobnosti po dlouhá léta. Na rodičovství se nelze připravit ze dne na den. Čím šťastnější jsme měli dětství, tím lépe se sami dokážeme připravit na vlastní rodičovskou roli. Dítě je v některých vztazích sblížujícím článkem partnerství, v některých naopak vede k rozpadu a tím i k potřebě náhradní rodinné péče, pokud dojde k situaci, kdy jeden z rodičů výchovu nezvládá zcela sám. Postoje k rodičovství ovlivňují i vztahy s našimi vrstevníky, spolužáky ve školní třídě, se sourozenci. (Matějček, Pokorná, Karger, 2004, s. 37)

1. 2. 1 Nejčastější příčiny umístění dítěte do dětského domova

Někteří rodiče se o děti nechtějí, nemohou či neumí postarat. Častou příčinou bývá u rodičů užívání omamných látek či alkoholu. Další z nejčastějších příčin bývá umístění rodičů do výkonu trestu. Ze shrnutí praktické části mé bakalářské práce vyplývá, že nejčastějším důvodem pro umístění respondentů do dětského domova bylo nadměrné užívání alkoholu na straně jednoho či obou rodičů. Dokonce jsem se setkala s případem, kdy užívání alkoholu nastalo na straně otce, matka se snažila svému partnerovi ze závislosti pomoci, ale v důsledku stresu, s nímž se musela vyrovnávat, propadla alkoholu také.

Příčinou umístění dítěte do dětského domova bývá také zanedbání školní docházky. Rodič nedbá na to, aby dítě pravidelně docházelo do školy i v případech, kdy není nemocné. Učitel je povinen o této skutečnosti informovat příslušný úřad.

Každý z nás vyrůstá v nějakém prostředí, které je ovlivněné výchovou našich rodičů. Kvalita prostředí působí na celkovou psychiku dítěte. To může ovlivnit i celkové osobnostní vlastnosti, kterými se jedinec během života projevuje. Socializace probíhá

nápodobou, a to právě rodičů, kteří v případě dysfunkčních rodin, nejsou vhodnými osobami pro ztotožnění se s nimi. (Vágnerová, 2004, s. 28)

Pokud se rodiče o dítě nestarají, bývá celkově výchovně zanedbáno. Musíme brát v úvahu, že děti z rodin, kde o ně není dostatečně pečováno, nemají příležitost k získání zkušeností, které v běžných rodinách vedou ke studijním úspěchům, ale ani k žádoucím zvykům a způsobům chování. U citově deprivovaných dětí především chybí důvod k vynaložení úsilí. Děti nejsou rodiči vychovávány, a tak nevědí, jak reagovat vůči učiteli či autoritám. Často se nedovedou vhodným způsobem chovat ani k vrstevníkům. Ve většině případů se jedná o děti, které u svých rodičů mohly pozorovat agresivní či jinak nepřiměřené chování. Rodiče děti nijak nepodporují ve vzdělávání, nepomáhají jim při vypracování domácích úkolů. Děti nemají vyhraněný prostor na zpracovávání domácích zadání, četby, či přípravy na testy. Děti mnohdy nevypracovávají domácí úkoly zadané učitelem, pokud ano, bývá to v nevhodném prostředí. Rodiče dále nedbají na přípravu školních pomůcek a učebnic. Pro dítě je velmi těžké vydržet pracovat, při hodině nevykřikovat, sedět v klidu, o něco se podělit. Tyto děti bývají již na začátku školní docházky neúspěšné. Řečové schopnosti se rozvíjejí podstatně později, než u vrstevníků. Děti velmi často neumí své myšlenky zformulovat do vět. Žijí v prostředí, ve kterém není vyzdvihována důležitost vzdělávání. Děti do dětského domova přichází bez jakýchkoli návyků a povinností. Tím vznikají problémy s jejich vrstevníky, především se spolužáky. (Fontana, 2010, s. 35-38)

2. Náhradní rodinná péče

Náhradní rodinná péče je důležitou součástí systému péče o děti z dysfunkčních rodin. Pokud se o dítě nedokáže postarat biologická rodina, nastupuje stát, který hledá vhodnou formu náhradní rodinné péče. Nejčastější a zároveň, domnívám se, pro veřejnost nejnámější formou náhradní rodinné péče jsou právě dětské domovy. Mezi další patří SOS vesničky, pěstounská péče a adopce.

Náhradní rodinnou péči využívají nejen děti, jejichž rodiče se o ně nechtějí či nemohou starat, ale i děti, jimž jeden či oba z rodičů zemřeli. K této situaci však dochází zřídka, důvody k umístění do náhradní rodinné péče bývají častěji jiné. Úmrtí je však oproti rozvodu rodičů naprosto nečekané. (Matějček, Dytrych, 2002, s. 89-90)

V pěstounské péči jsou děti, které mívají kontakt s vlastní rodinou. Dítě v pěstounské rodině tedy žije s vědomím, že nevyrostá v biologické rodině. Pěstounské péče se ujímá zpravidla manželský pár či matka pěstounka. Dítě s pěstounskými rodiči nesdílí společné příjmení. O svěření do pěstounské rodiny rozhoduje soud na základě šetření dané rodiny. Většinou jsou pěstouny lidé, kteří již své vlastní děti mají a zároveň mají možnost pomoci s výchovou, v tu chvíli pro ně „cizího“ dítěte nebo dokonce několika dětí. Pěstounská rodina získává finanční příspěvky, odměny za péči. (Matějček, Dytrych, 1999, s. 64-67)

Adopce (osvojení) je forma náhradní rodinné péče, která je nejpřirozenější rodině vlastní, biologické. Rodiče dítě přijímají za vlastní. Adopcí vzniká mezi rodiči a dítětem právní vztah stejný jako v biologické rodině. Důležité je však podotknout, že dítě má svá práva, ale i povinnosti. Adoptivní matka se nachází v horší situaci než adoptivní otec, pro matku může být přijetí nevlastního dítěte náročnější i proto, že si leckdy není jistá, zda se chová jako skutečná matka. Neexistuje v našem jazyce jiný a vhodnější výraz pro „nevlastní děti“ a „nevlastní rodiče“. (Matějček, 1992, s. 185-187)

Pěstounská péče byla po určitou dobu nahrazena ústavní výchovou. V roce 1950 byla pěstounská péče zrušena z ideologických důvodů. Děti byly přemístěny právě do dětských domovů, tehdy spíše pod názvem „útulek“. V témže roce vznikl i Ústav sociodiagnostický, jehož cílem bylo diagnostikovat psychický vývoj dětí sociálně ohrožených. Týkalo se to především dětí z dětských domovů, ale i dětí s postižením či mladistvých delikventů. Následkem zrušení pěstounské péče bylo rozšíření systému kolektivní výchovy dětí. Důležité je říci, že právě v tomto momentě dochází k rozdělování dětí dle jejich věku. Děti

vyrůstající v instituci v té době strádaly nejen po emocionální stránce. Objevovalo se u nich opoždění i v oblasti intelektových oblastí a vývoje řeči. Problémy nastávaly též v oblasti sociálního chování. (Matějček, 2005, s. 14)

Děťmi, vyrůstajícími v náhradní rodinné péči, se zabývaly různé výzkumné projekty. Příkladem je dlouholetý výzkum, kterého se zúčastnilo šedesát dětí, které vyrůstaly v dětském domově již od raného dětství. Cílem bylo zjistit, jaký je jejich život ve věku čtyřicet let. Do výzkumné skupiny patřily nejen děti z dětských domovů, ale i děti nechtěné. (Matějček, Bubleová, Kovařík, 1997, s. 27-53)

Ústavní péče s sebou nese i jistá rizika. Mezi tato rizika patří například hospitalismus, který vzniká především při dlouhodobém pobytu v kolektivním zařízení. Jedná se o adaptaci na nestandardní prostředí, která se natolik zafixuje, že mu brání v bezproblémovém chodu běžného života. Dítě zde má vše, co potřebuje k životu. Zaměstnanci zařízení mu poskytují veškeré služby. Tento přístup v jedinci nevyvolává snahu o změnu, což je také důvodem, proč adolescenti odcházející z dětského domova nejsou schopni se adaptovat na samostatný život. (Matoušek, 1999, s. 118)

2. 1 Dětský domov

¹„Dětský domov je výchovné zařízení pro ústavní výchovu dětí. Zajišťuje výchovnou, hmotnou a sociální péči dětem, které nemohou být osvojeny nebo umístěny v jiné formě rodinné péče. Pečuje o děti zpravidla od 3 do 18 let, popř. do ukončení přípravy na povolání.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 149)

Hlavním cílem dětských domovů je děti vychovat a připravit na samostatný, plnohodnotný život, který nemohla nabídnout biologická rodina, ať už z jakéhokoli důvodu. Dětské domovy se starají o děti, jejichž rodiče nechtějí či nemohou dětem zabezpečit dostatečnou péči.

Nezletilé děti jsou do dětského domova umisťovány na základě soudu, a to rozhodnutím o předběžném opatření. Ve většině případů umístění dítěte do dětského

¹ V rámci studia na Střední pedagogické škole Futurum, s.r.o., jsem navštívila Dětský domov Pyšely, Senohrabská 112, Pyšely, 251 67.

domova předchází pobyt v diagnostickém ústavu, který trvá zpravidla 4 - 6 týdnů. Předškolní dítě však může být umístěno do dětského domova rovnou z rodiny, a to na základě souhlasu diagnostického ústavu. Děti školního věku bývají nejprve umístěny do diagnostických ústavů a na základě toho je pro ně vhodně vybráno zařízení (dětský domov, SOS vesnička, FOD Klokánek).

Pokud je do dětského domova umístěna sourozenecká skupina, přičemž nejmladšímu je méně než tři roky, tak lze učinit výjimku. Cílem je především nerozdělování sourozenců. To samé platí o hranici odchodu. Pokud se plnoletý jedinec rozhodne opustit domov, má tuto možnost. Jsou pro něj zajištěny finanční prostředky, ve většině případů i ubytování a zaměstnání. Finančními prostředky je myšlena suma 15 000 Kč,- . Tato částka je vyplacena jednorázově při odchodu, jedná se tedy o finance do začátku samostatného života.

Mezi další finanční prostředky patří i finance získané od sponzorů, dále přídavky na dítě poskytované z místa trvalého bydliště dítěte. Mezi finanční prostředky dětí patří také kapesné, které dostávají každý měsíc a odvíjí se od jejich věku. Pokud je dítě sirotkem, pobírá sirotčí důchod, který až do odchodu spravuje dětský domov. To samé platí i o penězích na vkladních knížkách dětí.

Zákon však povoluje poskytnout zázemí mladým lidem do 26 let věku života, pokud studují. V okamžiku, kdy dovrší plnoletosti a rozhodnou se pro pokračování studia a život v dětském domově, je s nimi sepsána smlouva o dobrovolném pobytu. Ta může být zrušena jak ze strany dítěte, tak ze strany dětského domova. Důvodem pro ukončení této smlouvy bývá hrubé porušení pravidel dětského domova.

V současnosti se upřednostňují dětské domovy rodinného typu. To znamená, že v dětském domově je základní organizační jednotkou rodinná skupina. Děti jsou rozděleny do 2 až 6 skupin. Nikoli podle věku a pohlaví, jako tomu bylo dříve. Dbá se především na zachování sourozeneckých vazeb. To znamená, že v jedné skupině najdeme děti různého věku i pohlaví. Jedná se o sourozence či bratrance, sestřenice. Dětské domovy pečují také o nezletilé matky s dětmi. V předchozí době převažovaly dětské domovy internátního typu. Zde byly děti umístovány do skupin dle věku, nikoli děti spojené příbuzenskými svazky. Vznikala zde skupinová společenství. U dětských domovů rodinného typu vznikají především bytová společenství, v rámci možností jednotlivých dětských domovů. (Škoviera, 2007, s. 113-116)

Dětský domov je specifickým prostředím, které je odlišné od rodiny. Liší se především vztahy mezi dětmi i dospělými. V dětském domově se o děti starají profesionálové. Domnívám se, že základní odlišnost najdeme především v psaném řádu, jehož dodržování je v dětském domově nutností. Děti mají svá práva, ale zároveň i povinnosti. Děti pravidelně chodí do školy, pravidelně zpracovávají domácí úkoly. Společně s vychovateli připravují jídlo a věnují se úklidu. Denní režim během pracovního, tedy školního týdne se liší od režimu víkendového, který je volnější. Pro děti, které byly v biologické rodině zanedbávány, může být problémem i každodenní hygiena, která je pro dítě z funkční rodiny naprosto běžnou denní činností.

Pro děti bývá velmi těžké se po příchodu do skupiny začlenit. Domnívám se, že čím jsou děti mladší, tím menší problémy se začleňováním mají, respektive mají problémy jiného druhu. Děti si kladou různé otázky, přemýšlí nad důvody, kvůli kterým byly umístěny do dětského domova.

Ve většině případů nedávají vinu svým rodičům, ale samy sobě. Svě rodiče často bezmezně milují, i přesto, že jim nevěnovali dostatek pozornosti a péče. Možností ze strany rodičů je zažádat o návštěvu dítěte v rodině. Dětský domov umožňuje dětem „návrat“ do biologické rodiny alespoň na víkend, svátky, či prázdniny. Bohužel však v mnoha případech tato možnost rodiči není využívána.

Snahou dětských domovů je navrácení dětí zpět do biologických rodin, pokud je rodina schopna dítěti nabídnout vyhovující podmínky anebo jim zajistit náhradní rodinu v podobě pěstounské péče. Může nastat situace, kdy biologičtí rodiče dítěte nesouhlasí s pěstounskou péčí, dle zákona tedy dítě zůstává v dětském domově, který se snaží dětem poskytovat tu nejkvalitnější péči především díky pedagogickým i nepedagogickým pracovníkům.

2. 2 Vztahy mezi dětmi v dětském domově

Problémem, který se v dětském domově, i přes snahu pedagogů a vychovatelů, stále často objevuje, je šikana. Děti z dětských domovů bývají šikanou ohroženy více i ve škole. Příčinou šikany bývá rasová odlišnost, náboženství, sociální úroveň, školní neúspěchy či naopak školní úspěchy, i zkušenosti ze života s případným agresorem.

K důvodům šikany v dětských domovech patří především nadměrný počet dětí v jednom zařízení, zakořeněná tradice šikanování, nepřipravenost pedagogických

pracovníků. Samo umístění dítěte do dětského domova představuje stigma. Domnívám se, že šikana v dětském domově se považuje za naprosto běžnou věc, která přirozeně s tímto zařízením souvisí. O to více by se v rámci nově vytvářené koncepce péče o ohrožené děti mělo zaměřit na zmenšování počtu skupin i počtu dětí ve skupinách v dětských domovech a na vzdělání pedagogů, které bude věnováno i přípravě k prevenci šikany. Nepochybně je také nutný mužský vzor, který ve většině dětských domovů schází.

Šikana se odehrává na místech, kde vychovatel není právě přítomen. Jedná se o místa jako je dětské hřiště, vlastní byt či pokoj dítěte. Domnívám se, že signály jsou pro pedagoga zřetelné a neměl by je přehlédnout. Stranění se kolektivu je nutné včas registrovat. Šikana zasahuje nejvíce oběť týrání a výrazný dopad má na všechny aktéry postižené skupiny.

Myslím si, že trendem řešení problematiky dětských domovů je především snaha o jejich postupné nahrazení jinou formou náhradní rodinné péče. Nepochybně existují vhodnější varianty náhradní rodinné péče, kterou je například pěstounská péče. Bohužel však v tuto dobu není dostatek vhodných pěstounů. Proto si myslím, že právě dětské domovy jsou vhodnou náhradou pro děti, jejichž rodiče se o ně nechtějí či nemohou postarat. Možným zlepšením fungování dětských domovů by bylo, jak již v práci uvádím, zmenšení počtu dětí v dětských domovech. Určitě také v umístění sourozenců na skupiny, které by čítaly méně dětí.

3. Odchod z dětského domova a s ním spojené problémy a jejich řešení

Po odchodu z dětského domova nastává další životní fáze, která je pro většinou krátce plnoletého jedince spojená s mnoha otázkami. Kam půjdu? Co bude dál? Jakou cestou se vydám, abych neskončil na cestě mých rodičů, kteří se mě zřekli? Domnívám se, že informovanost jedinců, odcházejících z dětských domovů, je nízká. A přitom právě tento okamžik může být rozhodující.

Odchodem z dětského domova končí všechny závazky spojené s dosavadním pobytem, není cesty zpět. Do dětského domova už se nelze nikdy vrátit. Právě proto se jedná o jedno z nejvážnějších rozhodnutí. Ne každý zváží všechny možnosti. Možností zvládnout přechodné období je pobyt v domě na půl cesty či v azylovém domě.

Všechna zařízení poskytující náhradní rodinnou péči se snaží zabránit propadu svých klientů na ulici. Snaží se poskytnout pomoc při hledání zaměstnání a bydlení, což je hlavní prevencí před bezdomovectvím mladistvých. Jsou to právě bezdomovci, z nichž mnozí strávili alespoň část života v náhradní rodinné péči. Mladými bezdomovci se často stávají lidé, kteří měli problémy již v dětství, například s útekem z domova, se školní docházkou či návykovými látkami. Přespat venku? Proč ne, v létě a jednorázově. Dá se tak však žít každodenně a zároveň plnohodnotně? Najdeme i případy, kdy jedinci z života bezdomovce pomoci nechtějí. Bezdomovectví se pro ně jednoduše stalo životním stylem. Problém samozřejmě nastává při otěhotnění ženy, bezdomovkyně. Takové těhotenství mnohdy vzniká neplánovaně. Rodičovství však znamená i povinnost, starat se o někoho, což je u bezdomovců nereálné. I takto dochází k začarovanému kruhu, děti z dětských domovů opět přivádí na svět děti, které dříve či později odchází do náhradní rodinné péče. (Vágnerová, Csémy, Marek, 2013, s. 40-124)

3. 1 Dům na půl cesty

²V České republice najdeme hned několik domů na půl cesty. Jedním z nich je například Dům otevřených možností sídlící na Praze 8. Jeho hlavním úkolem je jedinci usnadnit přechod z dětského domova do běžného života.

Jedná se o sociální službu, která slouží mladým lidem v tíživých životních situacích. Řídí se zákonem 108/2006 Sb. o sociálních službách. Cílovou skupinou, na kterou se zařízení zaměřuje, jsou mladí lidé, většinou ve věku od 18 do 26 let. Dům na půl cesty se zaměřuje především na jedince, kteří po odchodu z dětských domovů či výchovných ústavů, nedokážou okamžitě započít vlastní, samostatný život bez pomoci. Výjimkou věku přijetí pod 18 let může být nezletilý jedinec, například z důvodu osíření či v případě, kdy rodiče jsou alkoholici či drogově závislí. Zároveň se jedná o nejlevnější sociální službu, jejímž cílem je především podpora. Objevuje se zde snaha zamezit nárůstu bezdomovectví mezi mladistvými.

Každému klientovi je hned na začátku pobytu přidělen sociální terapeut, který ho provází po celou dobu jeho pobytu. Každý měsíc probíhá supervize (kontrola duševní hygieny sociálního terapeuta a sebezkušenostní výcvik).

Při nástupu je s klientem sepsána smlouva. Tato smlouva je na rok. Klient však může službu opustit kdykoli a bez udání důvodu. Smlouvu lze po roce prodloužit, nejprve se však zjišťuje, zda klient tuto službu stále potřebuje. Samozřejmě se preferuje klientův přechod do vlastního bydlení, pokud je toho finančně schopen.

Ve většině případů je klientovi dům na půl cesty nabídnut pracovníky na úřadu, dále kurátory, či přímo zprostředkován dětským domovem. Téměř čtvrtina klientů přichází přímo z ulice, kde získávají doporučení z organizací, jako je například Naděje či Armáda spásy.

² Zaměřuji se konkrétně na Dům na půl cesty sídlící na Praze 8, z toho důvodu, že v rámci studia na Střední pedagogické škole Futurum, s.r.o., jsem měla možnost během praxe toto zařízení navštívit. Velmi mě překvapilo, že se setkávají také se zpětnou vazbou od klientů, kteří již pobyt ukončili. Dle statistik zařízení se na patnácti bytech, které jsou k dispozici, ročně vystřídá až třicet klientů.

Před přijetím do zařízení klient musí podstoupit vstupní rozhovor, který vede sociální pracovník. Klient v této době nesmí užívat žádné drogy, nejedná se tedy o zařízení poskytující pomoc drogově závislým. Zároveň klient nesmí mít problémy se zákonem. Další podmínkou je, že klient studuje nebo pravidelně dochází do zaměstnání.

Klient musí dodržovat pravidla, která jsou velmi přísná. Neexistuje druhá šance. Pokud dojde k jejich porušení, s klientem je okamžitě rozvázána smlouva a musí zařízení opustit. Mezi tato pravidla patří především to, že klient nesmí užívat návykové látky. Klient si nesmí na pokoj nosit žádný alkohol. Zároveň u klienta nesmí nikdo přespávat, ani v případě, že se jedná o rodinné příslušníky. Ve všední den musí být klient na bytě do 23:00. Příchody o víkendu nejsou nijak časově omezeny.

Každý z klientů musí jednou týdně podstoupit konzultaci se svým sociálním terapeutem, který s klientem řeší různé nastalé problémy. Konzultace může probíhat i častěji, pokud je třeba.

Jedná se o placenou službu. Klient měsíčně platí částku 1500,- Kč. Stravu si zajišťuje sám. Tato služba získává finanční prostředky též od Ministerstva vnitra.

Vybavení bytu je zařízené tak, aby poskytovalo běžné potřeby denního života. Do vybavení patří stůl, židle, rychlovarná konvice, lednice, skříň, nádobí. Pokud klient chce a má prostředky, může si byt dovybavit sám dle svých potřeb. Součástí bytu není sociální zařízení.

3. 2 DOM JOB

Přechod do samostatného života umožňují i služby zprostředkovávající zaměstnání a podporující rozvoj pracovních návyků. Jedním z příkladů takovéto služby je Program DOM JOB. Jedná se o sociální službu, kterou využívají klienti domu na půl cesty, kteří nemají zaměstnání. Základ programu tvoří pravidelná práce v košíkářské dílně, která nese název Košára. Klient zde pracuje v běžném prostředí s ostatními a je v každodenním kontaktu se zákazníky. Rozsah zapojení je individuální, maximálně však 20 hodin týdně. Klient je povinen s DOMem uzavřít dohodu o spolupráci.

Služba není určena jen pro klienty domu na půl cesty, avšak jsou upřednostňováni. Obecně se služba zaměřuje na mladé klienty, kterým pomáhá uplatnit se na trhu práce. Klienty mohou být i jedinci se sociálním či zdravotním znevýhodněním.

Cílem je klienta naučit pravidelnému řádu, především pravidelnému docházení do zaměstnání, tak aby si zaměstnání dokázali dlouhodobě udržet. Velmi často jsou klienty právě ti, kteří se setkávají s častou nezaměstnaností, která byla zapříčiněná především jejich laxním přístupem a neschopností dodržovat pravidla.

3.3 Azylový dům

³Azylový dům je zařízení, které se specializuje na několik cílových skupin. Mezi tyto skupiny patří klienti po odchodu z dětského domova či jiné ústavní výchovy, ženy, muži, matky s dětmi. Pro přijetí do azylového domu musí jedinec být starší 18 let (objevují se výjimky u mladých matek s dětmi, které v době těhotenství ještě nedosáhly plnoletosti) a musí mít špatné až kritické životní podmínky. Samozřejmě musí být správně podaná žádost o umístění do azylového domu. I přesto, že každý azylový dům se specializuje na jiný typ klientů, cíle a smysl všech azylových domů je stejný. Cílem je motivovat klienty k hledání samostatného bydlení, zaměstnání, schopnosti samostatného života.

V mnoha případech se klienti stále točí v bludném kruhu. Po opuštění zařízení lze do stejného podat novou žádost nejdříve po uplynutí doby jednoho roku. Je však možné umístění do jiného azylového zařízení, které se specializuje na stejné či podobné klienty. Velmi často klienti právě této možnosti využívají a nikdy z bludného kruhu nevystoupí, nedostanou se na jinou úroveň, zůstávají na úrovni putování mezi azylovými domy a pobírání příspěvků ze strany státu. V podstatě se život v azylovém domě stává jakýmsi životním stylem.

Součástí bytů je sociální zařízení, kuchyňská linka včetně nejdůležitějších spotřebičů (mikrovlnná trouba, lednice, rychlovarná konvice). V bytě je dále postel a skříň. Byty jsou zařízeny skromně, avšak účelově.

³ V rámci praxe na Univerzitě Karlově, Husitské teologické fakultě, jsem měla možnost navštívit Azylový dům pro matky s dětmi, Jasmínová 35, Praha 10.

PRAKTICKÁ ČÁST

4. Vlastní výzkum

4.1 Cíl práce

Cílem práce je analýza života lidí po odchodu z dětského domova. Mnozí často odcházejí z ústavní výchovy bez zajištění bydlení a zaměstnání, což jim adaptaci na samostatný život ztěžuje. Výzkumem zjišťuji, jaká je situace konkrétních deseti respondentů odcházejících z dětského domova či po odchodu z dětského domova. Zjišťuji, jakou pomoc před odchodem poskytuje dětský domov, kam jedinec odchází a jaká je celková situace. Cílem výzkumu je také zjistit, zda respondenti využívají pomoci ze strany státu a zda využívají možnosti přechodného ubytování ze stran zařízení, a jaký má tato pomoc efekt.

Cílem výzkumu bylo zjistit, co bylo příčinou umístění do dětského domova, v jakém věku se děti do dětského domova dostaly a jaký to na ně mělo vliv. Dále jsem se zaměřila na současný život respondentů. Zda dokázali založit vlastní rodinu, fungující rodinu. Zaměřila jsem se i na zaměstnání a z toho vyplývající finanční zabezpečení.

4.2 Hypotézy

Hypotéza č. 1 Mladí lidé mají po odchodu z dětského domova problémy s integrací do společnosti

Hypotéza č. 1 by měla potvrdit či vyvrátit, zda se jedinec po odchodu z dětského domova dokáže adaptovat na běžný život.

Hypotéza č. 2 Ženy po odchodu z dětského domova jsou úspěšnější než muži a dokážou se lépe přizpůsobit

Hypotéza č. 2 předpokládá, že ženy jsou po odchodu z dětského domova úspěšnější a snáze se přizpůsobují. Předpokládám, že přístup žen není laxní oproti přístupu mužů, u kterých se domnívám, že spíše spoléhají na náhodu, nikoli na jistotu. Ženy se více angažují a plánují svou budoucnost.

Hypotéza č. 3 Nedokončené vzdělání je příčinou adaptačních potíží

Mým předpokladem je, že pokud jedinec neukončí přípravu na budoucí povolání jím zvolenou již při pobytu v dětském domově, po odchodu ji již nedokončí. Nízké vzdělání je zároveň omezením při hledání práce. Domnívám se, že není jednoduché sehnat zaměstnání, pravidelně do něj docházet a zároveň ještě prezenčně či kombinovaně studovat.

4.3 Charakteristika zkoumané skupiny

Tabulka č. 1 - Respondenti

	Věk	Pohlaví	Příchod do DD	Odchod z DD	Vzdělání
Respondent č. 1	24	Žena	12 let	-	Vysoká škola
Respondent č. 2	22	Žena	14 let	19 let	Střední odborné učiliště
Respondent č. 3	23	Žena	8 let	19 let	Střední odborné učiliště
Respondent č. 4	22	Muž	10 let	19 let	Střední odborná škola
Respondent č. 5	27	Muž	11 let	18 let	Základní škola
Respondent č. 6	28	Žena	8 let	18 let	Střední odborné učiliště
Respondent č. 7	31	Muž	5 let	19 let	Střední odborná škola
Respondent č. 8	21	Žena	15 let	17 let	Základní škola
Respondent č. 9	21	Muž	14 let	19 let	Střední odborné učiliště
Respondent č. 10	70	Muž	4 roky	18 let	Střední odborné učiliště

Počet respondentů činí deset. Respondenti jsou ve věku od 21 let do 70 let. Všichni respondenti prošli ústavní výchovou či ji právě ukončují. Oslovila jsem 21 respondentů, z nichž mě 16 zpětně kontaktovalo. Z tohoto počtu jsem vybrala 10 respondentů, se kterými se rozhovor uskutečnil. Těchto 10 respondentů jsem vybrala především na základě pohlaví, tak aby zkoumanou skupinu tvořilo 5 žen a 5 mužů. Upřednostňovala jsem respondenty, které osobně znám.

4. 4 Použitá metodika

Pro praktickou část mé bakalářské práce jsem použila metodu strukturovaného rozhovoru, všem respondentům jsem položila stejné otázky ve stejném pořadí. Již před zahájením rozhovorů jsem sestavila dvacet otázek. Počet respondentů činí deset. Informace, které jsem od respondentů získala, jsem zpracovala do případových studií (srovnávací kazuistika). Respondent byl primárně informován o tom, že dotazník je zcela anonymní a v práci budu uvádět jen iniciál křestního jména, s čímž všichni respondenti souhlasili. Z rozhovoru jsem získala detailní informace o životě před nástupem do dětského domova, v něm samotném a především po životě v dětském domově. Validita rozhovorů vychází jen z toho, co o sobě sami respondenti sdělili. Získané výsledky jsem zpracovala kvalitativním způsobem. (Švaříček, Šed'ová, 2014, s. 24-31)

4. 5 Rozhovory s respondenty

4. 5. 1 Respondent č. 1 (žena - K.)

Respondentka, žena K. současný věk je 24 let, studentka vysoké školy. K. Ještě stále žije v dětském domově, v „domečku“. „Domeček“ je součástí dětského domova, je určen pro klienty, kteří jsou již plnoletí a jsou schopni žít samostatně. To znamená bez denního dohledu některého z vychovatelů. V „domečku“ nemůže žít osoba, která není plnoletá a nezvládá samostatně denní činnosti, což hodnotí vychovatel příslušné skupiny. V tomto domečku žije K. ještě s jedním klientem, mužem stejného věku, který též studuje a je schopen života bez dohledu vychovatelů. Nejedná se o partnera, K. má v současnosti životní partnerku. Podstatou „domečku“ je naučit se samostatného života ještě v rámci a za pomoci dětského domova. Cílem je především naučit je hospodařit s penězi, sami si vaří, uklízí, perou.

K. má jednoho sourozence, mladšího bratra. Matka brzy po narození obou dětí zůstala sama, zřejmě následkem toho propadla alkoholu. K. uvádí, že matka požívala alkohol již v jejích 6 - ti letech. K. se do dětského domova dostala ve svých 12 - ti letech. „Škola o alkoholismu mámy věděla, sociálka o tom věděla, ale do děcáku sme se dostali, až když onemocněla“. Problém nastal v době, kdy matka onemocněla tuberkulózou a musela být hospitalizována. Hospitalizace trvala téměř půl roku a o děti se v té době neměl, kdo postarat. Oba sourozenci byli odebráni najednou do stejného diagnostického

ústavu a později i do stejného dětského domova. Pobyt v diagnostickém ústavu trval měsíc. „Do školy sme často nechodili, nemuseli sme.“

K. tedy úplně zatím dětský domov neopustila a po dobu studia to ani nemá v plánu. Ke kontrole ze strany vychovatelky dochází jednou týdně. Vychovatelka kontroluje především stav bytu, zda je uklizeno, vypráno. V chodbě se nachází nástěnka s úkoly, kde je vypsáno, co se do příštího týdne má splnit a co je nevyhovující. K. v současnosti studuje na Univerzitě Jana Amose Komenského v Praze, obor Bezpečnostní studia.

Během života v dětském domově byla K. v kontaktu s matkou i otcem jen minimálně. Dále se stýkala s tetou. Byla v kontaktu i s prababičkou, která jí však po krátké době života v dětském domově zemřela. K. víkendy netrávila doma. V 15 - ti letech poznala svého dědu, o kterém netušila, že stále žije. O dědovi se sourozenci dozvěděli od své tety a vznikl mezi nimi kontakt. „Když sme zjistili, že máme dědu, začli sme s ním bejt v kontaktu a jezdili sme k němu na prázdniny a Vánoce.“

S dědou oba sourozenci trávili někdy i více než dva týdny o prázdninách, byli s ním i na dovolené v zahraničí. I teta za K. a jejím bratrem poměrně často dojížděla. Matka do dětského domova za celou dobu pobytu dorazila dvakrát. Častěji však volala a psala dopisy.

„Děcák mě na samostatný život připravil bydlením v „domečku“ a myslim si dost dobře. Přes víkend sem v „domečku“, přes tejdén na intru.“ Sponzor K. platil vzdělání na střední škole, dále na vyšší odborné škole. Nynější studium financuje Nadace Terezy Maxové. Příspěvek na dítě ze strany matky činí měsíčně 700 Kč,- , tato částka však putuje na konto dětského domova, nikoli na konto K. Za výhody života v dětském domově K. považuje pobyt ve skupině dětí stejného věku a stejného pohlaví. „Byly to kamarádky tim, že sme byly všechny stejně starý, nejsem zvyklá ted' na samotu. V domově sem měla možnost jet na tábor, k moři. Studovat bych určitě nemohla, kdybych žila s mámou. Na Vánoce hromady dárků.“ Rodinné skupiny K. nevyhovovaly. Ve skupině byla se dvěma malými dětmi, které ji rušily. „Ráno dělaly kravál a já chtěla spát.“

K. v dětském domově nevyhovovalo to, že se o ně v domově starali jen lidé, kteří byli zaměstnanci. Neměla potřebu se jim svěřovat se svými problémy a necítila, že by o ni měli zájem. „Myslim, že měli tolik povinností, že tohle prostě vytěsnili. Přijdu do práce, udělám snídani, zkontroluju úklid a úkoly, měli toho fakt hodně.“ K. je ve stálém kontaktu jen s jednou vychovatelkou, která je stále vede, proplácí dodané účtenky nákupů. Může se

na vychovatelku obrátit s jakýmkoli problémem v jakoukoli dobu. Tato vychovatelka jí předává i kapesné. Ptá se na školní prospěch, veškerý kontakt však probíhá spíše na bázi přátelské.

K. je v současnosti v kontaktu s dívkou, která byla na stejné skupině v dětském domově. Vídají se osobně, ale převládá kontakt na sociální síti. Kontakt s rodinou je stále stejný, ve stejné míře, se stejnými členy rodiny. „*K tetě jezdím celkem často, bydlí kousek od intru.*“

K. je v současnosti bezdětná, má stálou partnerku, se kterou se seznámila na internátu. Společné bydlení zatím neplánují. Partnerka je mladší. K. stále zaměstnání nemá, chodí však pravidelně na brigády, především proto, aby si vydělala na oblečení a cigarety (na oblečení dostává od dětského domova ročně 1000 Kč,- a na boty 1500 Kč, -). Kapesné ze strany dětského domova činí měsíčně 380 Kč, -. Dětský domov dále hradí poplatky za jídlo, jízdné, léky, drogerii, čisticí prostředky. „*Z kapesného se nedá vyjít na posezení s kamarády či kino, proto chodím na brigády.*“ K. si myslí, že život v dětském domově byl bezpochyby lepší, než život s matkou v biologické rodině. „*Kdybysme se nedostali do děčáku, nebylo by z nás nic. Byli by z nás feťáci, alkoholici. Ale kdybych si mohla vybrat, určitě bych radši trávila dětství v normální, funkční rodině, než v děčáku. Po celou dobu v děčáku sme byli oba zabezpečení, měli sme všechno. Doma bychom jenom koukali na opilou matku. Chodim na soukromou školu, to bysme si nikdy nemohli dovolit. Ted' chodim na vejšku, kdybych byla doma, nemám ani učňák.*“

Přáním K. je do budoucna stále zaměstnání, pokud možno dobře placené. Dále hezký byt s partnerkou. „*Až budu mít rodinu, hlavně aby fungovala. S partnerkou můžeme mít dítě jen díky umělému oplodnění, to chci podstoupit. Nikdy sem ale nepřemejšlela nad tím, že bych dítě adoptovala, to nikdy, hlavně ne černý. Když vidim, jak fungujou rodiče, maj dluhy, tim spíš se snažim mít vše zaplacený včas a tomuhle se celej život vyhejbat.*“

Shrnutí

K. na mě již od počátku rozhovoru působila vyrovnaně. Její současná životní situace je příznivá. Vzhledem k jejímu studiu i nadále má možnost pobývat v dětském domově. Domnívám se, že obrovskou výhodou je život v „domečku“, který dle mého názoru funguje na podobném principu, jako dům na půl cesty. K. pečuje o sebe i domácnost sama, ale přesto i nadále je pod dohledem a vedením vychovatelů, stále v rámci dětského domova. Ona sama vnímá tento postup jako ideální před samostatným životem. Je

úspěšnou studentkou vysoké školy, bakalářského studia. Ráda by pokračovala ve studiu magisterském.

Její partnerský vztah s přítelkyní je trvalý. Důležité je říci, že K. o vztahu hovoří nejen v přítomnosti, ale i budoucnosti. Finančně je zabezpečena především díky dětskému domovu, ale i sama se snaží finance získávat brigádně. Finance neustále sleduje, především z důvodu zkušenosti z biologické rodiny, kdy rodiče byli neustále zadlužení. Myslím si, že K. v budoucím životě nebude mít žádné závažné problémy týkající se zaměstnání či financí.

4. 5. 2 Respondent č. 2 (žena - T.)

Respondentka č. 2, žena, současný věk 22 let. T. byla umístěna do dětského domova ve 14 - ti letech. Důvodem umístění bylo zanedbávání péče ze strany rodičů. Oba rodiče požívali alkohol již od raného dětství dětí. V rodině byly na denním pořádku hádky spojené i s domácím násilím páchaným ze strany otce na matce i dětech.

T. začala problémy v rodině vnímat až v pubertálním věku, kdy začala pravidelně utíkat z domova. Vždy jen na pár dní, poté se opět vrátila domů, kde však situace byla stejná. T. opustila dětský domov v 19 - ti letech, poté co dokončila vzdělání na středním odborném učilišti, obor cukrář. *„Nebyl důvod, abych v děcáku dál zůstávala, školu sem měla hotovou.“*

Během života v dětském domově T. byla v kontaktu s rodiči velmi zřídka. *„Rodina se prostě vůbec nezměnila, rodiče byli pořád stejný.“* Rodiče T. navštěvovali v dětském domově do té doby, než otec nastoupil výkon trestu. Dětský domov ji dle jejích slov na život připravil velmi dobře. *„Ano, dětský domovy jsou na to přece stavěný, aby připravily děti na samostatnej život. Hlavně proto, že tam sou různý přednášky týkající se hospodaření, bydlení, drog, rodičovství.“*

T. ihned po odchodu z dětského domova využila možnost pomoci ze strany státu, a to sociální dávky v hmotné nouzi. Hmotná nouze činila 6 800 Kč,- na nájem a 3 400 Kč,- na živobytí. Tyto částky postačily na pokrytí veškerých výdajů. Po odchodu z dětského domova ihned nastoupila do Azylového domu pro ženy v Chrudimi, kde žila rok. Po této době se přestěhovala do Prahy, kde si pronajímá dodnes byt. Při odchodu z dětského domova získala jednorázovou částku 15 000 Kč,- . T. mezi hlavní výhody života v dětském domově zařadila možnost neomezené délky studia, kterou rodina nemohla poskytnout.

„Děcák mě strašně moc naučil. Měla sem možnost chodit na kroužky tance. V rámci domova sme tancovaly s Hankou Kynychovou, takže i možnost vidět se se známejma osobnostma. Určitě mě děcák naučil slušně se chovat, dokázat tolerovat lidi kolem mě.“

Další výhodou je dle T. možnost zážitků spojených s cestováním nejen do horských zařízení, ale i do zahraničí. Návštěva kina, zapůjčení kol na cyklostezce by v biologické rodině bylo zcela nemyslitelné. Naopak nevýhodou života v dětském domově je neustálý dohled od zaměstnanců a naprosto žádné soukromí. *„Ztrácení věcí. Ať se ztratilo cokoli, komukoli, nikdo to nikdy neřešil. To mě štválo a věci si samozřejmě nešlo nikde zamykat. Prostě to někdo ukrad a bylo hotovo.“*

T. je v současnosti v kontaktu s vychovatelkou z dětského domova, pod jejímž vedením byla na skupině. Dochází i k osobnímu kontaktu, konkrétně návštěvy vychovatelky přímo u T., nikoli však pravidelně. Vždy po telefonické domluvě. T. krátce po odchodu z dětského domova docházela na návštěvy do dětského domova. Při odchodu jí byla nabídnuta možnost dětský domov kdykoli navštívit. Rozhodně se neobjevoval žádný zákaz kontaktu s vychovateli ani s dětmi. T. ale v kontaktu s ostatními klienty dětského domova není. *„Ze začátku sem s lidma z děcáku v kontaktu byla, ale netrvalo to dlouho. Z ničeho nic sme si prostě přestali psát. Je to škoda no, že se naše cesty rozešly. V děcáku sme byli dobrý kámoši.“*

V kontaktu byla T. jen se svými vrstevníky a jen přes sociální síť, nedocházelo k osobním setkáním. T. je v současnosti v kontaktu s otcem, který je stále ve výkonu trestu. Ke kontaktu dochází díky dopisům, které si pravidelně posílají. T. momentálně žije v Praze, v pronajatém bytě. Rodinu zatím nemá, ani neplánuje. Žije se svým dlouholetým přítelem, který je jí neustále oporou. *„Na rodinu mám ještě času dost, sem strašně mladá, ale děti bych jednou měla ráda.“*

T. v současnosti pracuje, má stálé zaměstnání na plný úvazek. V zaměstnání je spokojená a zároveň finančně dobře zabezpečená. S přítelem mají platby týkající se nájmu a stravy rozdělené. Nedochází ke strádání. *„Život v děcáku byl stoprocentně lepší než doma, v rodině mi nebylo dobře, byla sem nešťastná. Děcák byl pro mě, nebojím se říct doslova záchranou života! Svých představ sem dosáhla, mám chlapa a práci, žiju sama svým vlastním, hlavně klidným životem.“*

Shrnutí

T. umístění do dětského domova již jako dítě vnímala pozitivně. Uvědomuje si, že v dětském domově se měla lépe a v rodině by neměla možnosti, jako je studium či zážitky spojené s cestováním a různé placené kroužky. Kontakt s rodinou je minimální a spíše neosobní.

Hlavní oporou pro T. je její dlouholetý přítel, se kterým sdílí společně domácnost. Vyhovuje jí život v hlavním městě. Finančně je zabezpečena. T. je v současném životě spokojená. Její sny po odchodu se splnily. Tvrdí, že neměla při odchodu růžové brýle. Věděla, co jí v reálném životě čeká. Od začátku věděla, že to nebude jednoduché ani pro ni, ani pro jejího přítele. Rodinu plánuje, avšak ne v blízké budoucnosti. Myslím si, že T. umí velmi dobře načasovat první potomka, tak aby jejich situace byla v tu dobu příznivá a nenastaly u nich finanční problémy.

4. 5. 3 Respondent č. 3 (žena - E.)

Respondentka č. 3, žena, současný věk 23 let. Respondentka byla umístěna do dětského domova ve věku 8 let. Má jednoho sourozence, o rok mladší sestru. K umístění došlo hned z několika důvodů, a to převážně ze strany otce. U otce se objevil alkoholismus. Ani matka však o děti dostatečně nepečovala a pozornost směřovala spíše ke svému muži, tedy otci obou dcer. Matka nezvládla situaci a stala se drogově závislou. Častým projevem otcova alkoholismu byla agresivita. Děti i matka měly z otce strach. E. opustila dětský domov ve svých 19 - ti letech. Mladší sestra v domově zůstala i nadále. V době odchodu z dětského domova E. měla dokončené střední odborné učiliště, obor kadeřnice. Dále se pokoušela o studium na střední odborné škole, konkrétně nástavbové studium, které dle jejích slov neodpovídalo jejím představám. *„Učňák už sem měla a nástavba mi nešla. Hlavně mě lákala dospělost, už sem chtěla žít, jak já chci, ne jak mi někdo řekne.“*

S rodinou se E. po umístění do dětského domova nesetkávala vůbec. První návštěvy začaly až ve 14 - ti letech. Po první návštěvě v tomto věku se návštěvy staly pravidelné a trvají až dodnes. Matka od otce svých dcer odešla a nyní žije s novým přítelem. Další, kdo se o E. a její sestru zajímal, byl strýc, který obě dívky navštěvoval. Několikrát u něj byly i na víkend či krátce na prázdniny. Tyto vzájemné návštěvy trvaly zhruba dva roky,

poté nastal zvrát, kdy se strýc již nikdy neozval. Neposlal dopis, nezavola, osobně nepřišel. Žádný důvod neuvedl.

Při odchodu z dětského domova E. získala jednorázovou částku 15 000 Kč,-. *„Děcák mě na život připravil tak z půlky, bylo to těžší než sem si představovala. Hlavně ty začátky byly kruté.“* E. si před odchodem z domova zcela samostatně bez pomoci vychovatelů zařizovala bydlení i nástup do zaměstnání. Nevýhodou života v dětském domově je podle E. především nemožnost volnosti. *„Chybělo mi, se sebrat, jít ven kdy chci, dělat co chci. Spát přes noc u kamarádky jako mohly ostatní holky, to prostě nešlo. Říct si někomu o pohlazení, to mi asi chybělo ze všeho nejvíc.“*

E. v současnosti není v kontaktu s nikým ze zaměstnanců. Ani se sama o žádný kontakt nesnaží a neplánuje jej. E. se domnívá, že kdyby v dětském domově neměla sestru, nebyla by v kontaktu ani s rodinou, která by za ní samotnou nedojížděla. Se sestrou je E. v neustálém kontaktu, jak přes sociální síť i osobní návštěvy. E. je po odchodu z dětského domova v kontaktu s několika dívkami, vrstevnicemi, které byly na stejné skupině. Převládá kontakt na sociálních sítích před osobním.

V současnosti nemá žádný kontakt s otcem. Z rodinných příslušníků jen s matkou a sestrou. Současný život je velice pestrý. Pestrý především díky péči o novorozeného syna, kterému E. věnuje veškerý čas. Péče je dle jejích slov náročná, avšak je ráda, že se učí něco nového. E. žije se svým partnerem, se kterým založila rodinu, před dvěma měsíci porodila zdravého chlapce. E. je na mateřské dovolené, pobírá tedy příspěvek na dítě. Finance zajišťuje především partner. Před otěhotněním E. byla zaměstnaná. O svatbě neuvažují.

„Určitě je život v děcáku lepší, co se týče akcí. Jezdili sme do divadla, do zahraničí, každé rok k moři. Uvědomuju si, že tohle si každá rodina nemůže dovolit, někdy třeba ani ne ta funkční.“

Pro E. byl život v dětském domově lepší, i přesto, že se jí velmi často stýskalo. Byla však neustále se svou sestrou, se kterou bezproblémově komunikuje dodnes. Sny a představy E. o životě po odchodu z dětského domova byly rozdílné od reality. Neproběhlo vše, jak by chtěla a jak si představovala. *„Neuvědomila sem si, že když něco chceš, musíš pro to něco udělat. Ted' už vim, že nic není zadarmo. Byla sem naivní v tom, jak vše bude jednoduchý, a všichni mě budou mít rádi. Často sem se napálila, ale z toho i ponaučila.“*

Shrnutí

E. v současnosti žije životem, který si sama přála již v dětském domově. S přítelem založila rodinu, která byla plánovaná. Oba jsou finančně zajištěni, především díky partnerovu zaměstnání. Svatbu neplánují, avšak E. o partnerovi hovoří jako o životní lásce a životním partnerovi.

Kontakty s rodinou jsou sice v malé míře, ale vztahy mezi nimi, jsou velmi blízké. Především tedy mezi E. její sestrou a matkou, se kterými se pravidelně vídají. Především po narození syna. Domnívám se, že právě narození dítěte napomohlo ke zlepšení kontaktů mezi rodinnými příslušníky. Matka E. pomáhá s vedením domácnosti i péčí o dítě.

Snem E. do budoucnosti je odstěhovat se spolu se svou rodinou do zahraničí, kde by si oba s partnerem našli vhodná pracovní uplatnění. Dále by si přála, aby byl syn zdravý a ve své rodině spokojený. Především, aby na rozdíl od své matky prožil krásné dětství plné rodičovské lásky, kterou E. ve své biologické rodině nezažila. E. by velmi ráda napsala knihu o životě v dětském domově. Především, aby byla příkladem pro dysfunkční rodiny, které však mají zájem o nápravu a snahu o návrat do „normálního života“.

4. 5. 4 Respondent č. 4 (muž - V.)

Respondent č. 4, muž, současný věk 22 let. K umístění do dětského domova došlo v 10 - ti letech. Dětský domov opustil ve věku 19 let. V. má jednoho sourozence, starší sestru. V rodině nastaly problémy ve chvíli, kdy otec odešel od rodiny. Matka situaci nezvládla a propadla alkoholismu. To se projevilo i v jejím zaměstnání, ze kterého právě kvůli alkoholu odešla. To se projevilo na financích, které neustále jen ubývaly. Situace zašla natolik daleko, že matka žila s dětmi několik měsíců bez elektrického proudu, tedy i bez teplé vody, telefonu i jídla.

V dětském domově V. navštěvovala jeho matka, nikoli však pravidelně. Volala několikrát měsíčně. Kromě matky je V. v kontaktu s babičkou, ke které spolu se sestrou jezdili pravidelně na prázdniny či víkendy. Jiný kontakt s rodinou během dětství nebyl. V současnosti přetrvává kontakt se sestrou a dědou. S matkou nikoli, nikdy definitivně neskončila s alkoholem.

K odchodu z dětského domova došlo nikoli z vlastní vůle, ale rozhodnutím dětského domova, a to ukončením smlouvy o dobrovolném pobytu. Příčinou bylo pravidelné porušování pravidel, projevujících se požíváním alkoholu a pozdními, neohlášenými

příchody. V. dokončil středoškolské vzdělání, zakončené maturitou. Dále byl přijat ke studiu na vysoké škole, kde však výuku nezvládal, a proto do školy přestal chodit.

Při odchodu z dětského domova získal V. jednorázovou částku 15 000 Kč,- . Bylo mu nabídnuto místo v domě na půl cesty, které přijal, protože nebyla možnost vlastního bydlení. V domě na půl cesty žil V. půl roku, i v tomto zařízení došlo ke zrušení smlouvy o pobytu ze strany zařízení. Příčiny byly podobné jako u dětského domova, alkohol a pozdní příchody.

V. není v kontaktu s nikým ze zaměstnanců dětského domova, kde strávil dětství. Ani neplánuje, že by je navštívil či se nějakým způsobem pokusil o kontakt. Občasný kontakt s kamarády z dětského domova probíhá přes sociální síť.

V. současnosti pobírá měsíčně dávky sociálního zabezpečení. Vlastní byt nemá, žije u svého kamaráda. Není finančně zabezpečen, nemá stálé zaměstnání, jen nárazové brigády, které postačí k pokrytí jen základních poplatků.

V. nebyl na život připraven ze strany dětského domova. Dokonce nedokázal uvést ani jeden příklad výhody života v dětském domově. Je si však vědom toho, že umístění do dětského domova bylo nutným zásahem. *„Co mi vadilo, byl přístup zaměstnanců, jejich vztah k práci. Řízení se pracovní dobou, ne hlubším vztahem nebo dobrosrdečností a chutí udělat něco správné. Něco pro nás.“*

„Teď momentálně žiju v bytě u kamaráda. Není to žádná sláva, ale takhle to prostě chodí.“ V. nemá partnerku, ani nezaložil rodinu. *„Nějak to neumím, nemám holku, vztahy nejsou moje silná parketa.“*

Život v dětském domově nahradil život v rodině po stránce materiální, nikoli však po stránce citové. *„Měli sme všechno, co se týkalo oblečení, dovolených, bez děcáku by to nešlo, ale po citový stránce sme nedostali ani to minimum, vůbec nic.“*

V. měl spoustu snů do budoucna. Prozatím však žádný z nich se nesplnil, naopak skutečnost se výrazně odlišuje. *„Člověk má zkraslený pohled na život venku. Máte všechno pod nos, a i úklid za vás dělá někdo jiný. Potom vás zařízení vypustí do světa a vy si začnete nabíjet nos o běžné problémy společnosti. Je to běžná věc u většiny z nás...“*

Shrnutí

V. v současnosti nežije ve vlastní domácnosti. Život s kamarádem je pro něj zatím dostačující. Momentální finanční situace není příznivá. Obrovskou pomocí jsou pro V. finance ze strany státu, díky kterým „přežívá“. Respondent V. na mě nepůsobil jistým dojmem. Domnívám se, že obrovský problém je u něj i ve vztazích. Nemyslím jen s rodinou, ale především se tento problém může projevit i v hledání budoucí partnerky pro život. Jak sám respondent uvádí, není si vztahy nijak jistý a uznává problémy, objevující se v tomto ohledu. Prozatím však ani žádný vážný, trvalý vztah nehledá.

4. 5. 5 Respondent č. 5 (muž - D.)

Respondent č. 5, muž, současný věk 27 let. Do dětského domova se dostal ve věku 11 let. D. spolu s dalšími dvěma sourozenci byli umístěni do stejného dětského domova. K umístění došlo především z finančních důvodů. Rodina byla funkční do doby ztráty zaměstnání obou rodičů. Finance z úspor postupem času docházely a rodiče nebyli schopni nalézt zaměstnání nové. Zpočátku oba rodiče hledali zaměstnání, děti byli nejprve v péči prarodičů, poté v péči tety. *„Předávali si nás, jak horkej brambor. Cestovali jsme po příbuznejch, pod záminkou hledání práce, byla to spíš výmluva na to jejich selhání.“*

Kdo konkrétně oslovil sociální pracovníky a upozornil na problém v rodině, respondent neví. Domnívá se však, že to byl někdo z rodiny, komu již nevyhovovalo opakující se předávání dětí z jednoho příbuzného na druhého.

K odchodu z dětského domova došlo ve věku 18 let. *„Neměl sem k odchodu extra důvod, toužil sem hlavně po svobodě, která mi v děcáku chyběla.“* V této době ještě neměl ukončené střední odborné učiliště, které po odchodu z dětského domova ani nikdy nedokončil. *„Byla chyba odejít, když sem ještě neměl dokončenou školu, myslel sem si, že to zvládnou i bez děcáku. Jediný důvod, proč sem to nedodělal, byla lenivost. V té době žádná cílevědomost.“*

Během života v dětském domově byl D. v kontaktu se svou matkou, tetou, strýcem. Návštěvy probíhaly zhruba jednou za půl roku. Další kontakt byl s babičkou a dědou, avšak jen v podobě dopisů. V současnosti jsou kontakty stejné, spíše z podnětu D. nikoli ze strany rodinných příslušníků. Kontakty se zaměstnanci dětského domova nejsou žádné, s dalšími dětmi žijícími na skupině občasné. Dochází i k osobním setkáním.

Výhodu dětských domovů D. zmiňuje v podobě materiálních darů, kontaktu s jinými dětmi, než sourozenci. Dále je to stálé zázemí bez neustálých přesunů a výchova, která v biologické rodině chyběla.

Při odchodu z dětského domova D. získal částku 15 000 Kč,-, kterou použil ihned na splacení prvního nájmu. První bydlení bylo s kamarádem. D. nevyužil jinou pomoc ze strany státu. I přes nedokončené vzdělání si dokázal najít stálé zaměstnání, které však neodpovídalo oboru, který studoval.

D. se domnívá, že dětský domov na samostatný život zcela nepřipraví. Ovšem zdůrazňuje několikrát jeho potřebnost. Dokonce uvádí, že v dětském domově méně citově strádal, oproti situaci v biologické rodině. S jistotou uvádí, že život v dětském domově byl lepší oproti životu v biologické rodině. *„Děčák ti dá střechu nad hlavou, dá ti najíst, dá ti oblečení, umožní ti nechat tě dostudovat. Nepřipraví tě ale na to, co je tam venku nebo jak se vyplňuje složenka. Na druhou stranu ten život je lepší, než v rodině, kde si na tebe ani nevzpomenou.“* Krátce po odchodu z dětského domova D. užíval návykové látky v podobě těžkých drog. Důvodem byla především nová parta kamarádů, do které toužil zapadnout. Poznal však ženu, která je dodnes jeho partnerkou. Díky ní D. přestal s užíváním, dokonce i našel nový byt, do kterého se společně s partnerkou přestěhovali. V současnosti D. s partnerkou vychovávají tříletou dceru. Finančně jsou zabezpečeni.

„Když máš rodinu, máš v podstatě všechno. Rodina tě miluje a ty miluješ jí. Rodina ti vždycky pomůže, nikdy nebudeš sám a budeš se cejtit v bezpečí. V děčáku to tak není a nikdy nebude. Když se ostatní dověděli, že si z děčáku, mysleli si, že si nic. Nic neumíš, nic nemáš.“

Shrnutí

D. žije dle vlastních slov spořádaným životem, který je podle jeho představ. Lituje však nedokončeného vzdělání, které mu dnes chybí. O dětském domově hovoří v pozitivě i negativě. Je vděčný za péči, která mu byla v dětském domově poskytována. Poukazuje však na nedostatečnou připravenost ze strany dětských domovů. Je si však jist, že v rodině by život byl horší a jemu nijak prospěšný.

4. 5. 6 Respondent č. 6 (žena - A.)

Respondentka č. 6, žena A., současný věk 28 let. A. žila v dětském domově již od věku 8 let. Nezná konkrétní důvody umístění do dětského domova. Rodiče se rozvedli

krátce po umístění A. do dětského domova, nezvládali své role. Nejevili o děti zájem. A. má jednoho sourozence, staršího bratra. Dále si pamatuje, že matka byla neúspěšně léčena v protialkoholní léčebně. Na umístění dětí do dětského domova mohl tedy mít roli i alkoholismus matky. Díky nízkému věku A. v době umístění do dětského domova však nezná bližší příčiny a problémy, kterými rodina procházela.

A. opustila dětský domov ihned po ukončení studia na středním odborném učilišti, obor kuchař - číšník. V této době byla ve věku 18 let. Při odchodu získala částku 15 000 Kč,- , kterou investovala do budoucího bytu.

V době života v dětském domově A. několikrát navštívil otec a prarodiče. Matka nepřijela ani jednou, nereagovala ani na dopisy. V současnosti A. není v kontaktu s nikým z rodiny, ani s nikým ze zaměstnanců z dětského domova. *„Nikdy sem žádnou rodinu neměla, proto sem chtěla brzy vlastní.“*

A. jako výhody dětského domova vnímala především možnost dostudovat, zájem o ni ze strany vychovatelů. *„Naučila sem se zásady hygieny, chodila sem do školy, měla sem stravu, teplo, podívala sem se k moři a hlavně sem dostudovala. Každý den se mě někdo zeptal, jak a co bylo ve škole. Aspoň měl někdo zájem.“* A. se domnívá, že dětský domov ji na samostatný život nepřipravil dostatečně. *„Určitě si myslím, že vás děcák může připravit na skutečný život. Naučí základy, ale nikdo vám neřekne, jak se chovat na úřadech, jak si sehnat práci, jak se vlastně postavit na svoje vlastní nohy. Bud' máš chuť a sílu jít do toho sama anebo to prostě nedokážeš, protože nevíš, co máš dělat.“*

Ihned po odchodu z dětského domova se A. nastěhovala k příteli, po velmi krátké známosti. Během několika měsíců otěhotněla. V současnosti má již dvě děti, dceru a syna. Obě děti mají stejného otce. Mezi otcem dětí a A. nikdy nedošlo ke sňatku. Před půl rokem od tohoto muže i se svými dětmi odešla. V současnosti tedy žije sama s dětmi v pronajatém bytě.

A. má stále zaměstnání, je tedy spolu s dětmi finančně zajištěna. A. v současnosti není v kontaktu s nikým ze své biologické rodiny ani s nikým ze strany otce jejich dětí. Ten však pravidelně platí alimony na obě děti. Zájem však o péči nejeví. *„Mým snem bylo, že budu mít rodinu a budeme si žít, tak jak se má. Jenže ne každý po odchodu z děcáku se dokáže postarat a bojovat v životě. Takže vlastně se mi i jeden sen splnil, svoje děti mám stále u sebe a budu dál dělat vše pro to, aby u mě zůstaly.“*

Shrnutí

A. nezná přesné příčiny umístění do dětského domova především díky nízkému věku v té době. V současnosti žije se svými dětmi v bytě, který si pronajímá. Není v kontaktu s nikým z rodiny, ani z dětského domova. Uvědomuje si, jaký pro ni měl dětský domov význam, a že díky němu dostudovala. Hovořila kladně o péči a zájmu, kterého se jí v dětském domově dostávalo. Částečně se A. splnil sen, přála si založit rodinu. Bohužel však její vztah nevyšel a s otcem svých dětí se rozešla. Muž se nevěnuje ani dětem a nejeví o ně zájem, alimenty platí pravidelně.

4. 5. 7 Respondent č. 7 (muž - P.)

Respondent č. 7, muž, současný věk 31 let. P. byl do dětského domova umístěn ve věku 5 let spolu se svými třemi sourozenci (bratry). Respondent P. je ze čtyř bratrů nejmladší. K umístění dětí do dětského domova došlo především z důvodu úmrtí matky, do této doby byla rodina funkční. Otec sám výchovu čtyř synů nezvládal, a proto byly děti na jeho vlastní žádost umístěny do náhradní rodinné péče. *„Bohužel sme neměli nikoho jinýho, než tátu. Nebyl v tu chvíli nikdo, kdo by mu s náma pomoh a táta to nezvládal. Čtyři kluci na něj, bylo moc. Ani mu to nevyčítám. Sem rád, že si dva bráchy nenechal doma a dva nedal do děcáku.“* Rodiče matky i otce (prarodiče P.) již v této době nežili, nebyl tedy nikdo, kdo by z rodinných příslušníků poskytl otci pomoc při výchově dětí.

P. opustil dětský domov ve věku 19 let, z důvodu ukončení středoškolského studia. Ze svých starších bratrů byl poslední, kdo dětský domov opouštěl. Všichni sourozenci před odchodem z dětského domova dokončili přípravu na budoucí povolání.

Během života v dětském domově byl P. spolu se svými třemi bratry v neustálém kontaktu s otcem. Otec své syny v dětském domově pravidelně navštěvoval, využíval i možnosti vzít chlapce o víkendu na společné výlety. *„Táta tu byl každou volnou chvíli. Je fakt, že ze začátku to bylo horší, dlouho se vyrovnával se smrtí mámy.“*

Podle P. dětský domov na samostatný život dokáže připravit výborně. Výhodou pro P. byla pro něj dostatečná péče ze strany dětského domova, možnost vzdělání a kontaktu s bratry. P. velmi oceňoval, že se sourozenci nebyli rozmístěni do různých dětských domovů, byli však rozděleni do tří skupin, které byly dle věku dětí. Jako nevýhodu však zmínil časté, v podstatě každoroční zájezdy k moři a do hor, protože dítě nechápe, že to není samozřejmost. *„Není tak lehký dostat se každéj rok k moři, na hory, napsat si o dárek*

a bez jakýchkoli příčinění ho dostat. Takhle to přece v životě nechodí. To si myslím, že je obrovská chyba.“

Při odchodu z dětského domova P. získal jednorázovou částku 15 000 Kč,- . Ihned se nastěhoval k jednomu ze svých bratrů, který v tu dobu byl finančně zajištěn a pronajímal si byt. P. si velmi brzy po odchodu našel zaměstnání a svému bratrovi přispíval na chod bytu odpovídající částkou. Jinou formu pomoci ze strany dětského domova či státu nikdy nevyužil.

P. byl v neustálém kontaktu se svým otcem i bratry. Poté v každodenním kontaktu s bratrem, se kterým sdílel pronajatý byt. V současnosti není v kontaktu s nikým ze zaměstnanců dětského domova. Po odchodu byl krátce v kontaktu se třemi vychovatelkami. V současnosti je však v kontaktu s jedním kamarádem z dětského domova, se kterým sdílel pokoj.

P. v současnosti žije sám v pronajatém bytě, je bezdětný, svobodný a nemá stálou partnerku. *„Sem krátce po rozchodu, nebyla to ta pravá. Budu holt hledat dál.“* P. je zaměstnaný v soukromé firmě, plat je pro něj dostačující, je tedy finančně zabezpečen.

Shrnutí

P. si je vědom faktu, že kdyby matka nezemřela, mohl strávit poklidné dětství v biologické rodině. Je však v kontaktu s celou rodinou, což znamená s bratry i otcem. V životě je spokojený. Dosáhl vzdělání, které si přál již od dětství, je finančně zabezpečen. Žádné sny při odchodu z dětského domova neměl. Říká o sobě, že je realista a moc dobře věděl, že život za zdmi dětského domova není jednoduchý. Jediné co P. chybí, je stálá partnerka, se kterou by mohl založit velkou rodinu.

4. 5. 8 Respondent č. 8 (žena - S.)

Respondentka č. 8, žena, současný věk 21 let. Respondentka byla do dětského domova umístěna v 15 - ti letech. Důvodem pro umístění do dětského domova bylo především to, že S. pravidelně nedocházela do školy, velmi často utíkala z domova, několikrát byla hledaná i policií. Respondentka má jednoho sourozence, který žije s rodiči.

Respondentka S. dětský domov opustila krátce před dovršením plnoletosti, a to útekem. *„Chytla sem se špatný party a už to jelo. Alkohol, drogy, chtěla sem zapadnout a bejt „in“.“*

Během života v dětském domově byla S. v kontaktu s oběma rodiči i se sourozencem. Rodiče svou dceru pravidelně navštěvovali, neradi si ji však vozili na víkendy či prázdniny domů. Především díky špatné zkušenosti s útekem.

S. v důsledku útěku z dětského domova nedokončila střední odborné učiliště.

S. s jistotou tvrdí, že nebyla na samostatný život připravena ze strany dětského domova. Jedinou výhodou života v dětském domově viděla v možnosti kontaktu s rodiči, výjezdy do zahraničí. *„Jestli mě děčák připravil na život? Mohla bych se zasmát? Děčák mě určitě nepřipravil na život, proto sem utekla. Vycházky byly krátký, nutili mě do různých akcí se sponzorama, to mě nebavilo. Výhody sou ohledně škol a jejich placení, různý proplácení jízdenek, jídla pod nos. Jednoduše řečeno sem neměla starosti o peníze nebo vaření.“*

S. neobdržela od dětského domova jednorázovou částku 15 000 Kč,- z důvodu útěku. V současnosti však pobírá příspěvek na bydlení ze strany státu. S. v současnosti není v kontaktu se svou rodinou, ani se zaměstnanci dětského domova. *„Nestojím o kontakt ani s rodinou ani s děčákem. Radši bych zapomněla.“* Na sociální síti si pravidelně dopisuje s kamarádkami z dětského domova, se kterými byla na skupině.

S. je v současnosti na mateřské dovolené s půlroční dcerou. Žije u rodičů svého partnera, otce dcery. S. se svým partnerem nejsou oddáni a svatbu z finančních důvodů neplánují. S. dále pobírá příspěvek na dítě, partner má stálé zaměstnání a rodinu finančně zabezpečuje. S. pění o dítě S. pomáhá především partnerova matka.

Shrnutí

S. byla problémové dítě již na prvním stupni základní školy. Na druhém stupni se problémy začaly stupňovat. Zhoršené známky z chování byly takřka každoroční rutinou.

S. nejprve začala s cigaretami, postupně se dostala přes lehké drogy až k tvrdým. Rodiče výchovu nezvládali. K umístění do dětského domova došlo především z důvodu častých útěků z domova, k čemuž nakonec došlo i v rámci dětského domova. Dle rozhovoru s S. vyplynulo, že pro ni nebyl lepší život v dětském domově, nevyhovoval jí však ani ten v rodině. Téměř rok užívala tvrdé drogy. V době, kdy zjistila, že otěhotněla s partnerem, postupně přecházela na menší dávky, až s užíváním drog úplně přestala. S. uvedla, že se jí žádné sny nemohly vyplnit, protože žádné neměla. V současnosti žije spokojeným životem s partnerem a dcerou. Do budoucna by ráda využila možnosti

samostatného bydlení, tedy odchodu od partnerových rodičů. Dle slov S. jí život zcela naplňuje její dcera.

4. 5. 9 Respondent č. 9 (muž - H.)

Respondent č. 9, muž, současný věk 21 let. Do dětského domova se dostal ve věku 14 let. Respondent č. 9 se od ostatních respondentů odlišuje především tím, že do dětského domova byl umístěn na vlastní žádost. Problémy začaly již na základní škole, kde se u H. objevovaly výkyvy v chování. Byl agresivní vůči spolužákům, objevovaly se přestupky v podobě kouření. Rodina problém nejprve řešila v rámci školy, která doporučila pedagogicko - psychologickou poradnu. Sem docházel H. spolu s rodiči, problémy však neustupovaly. Ve věku 13 let H. sám navštívil Orgán sociálně právní ochrany dětí, kde uvedl, že nechce žít v biologické rodině. H. má dvě sestry, které žijí s rodiči. Otec působí jako evangelický kněz, od svých 16 - ti let je v důsledku dětské mozkové obrny upoután na elektrický vozík. Matka je Romka. Orgán sociálně právní ochrany dětí ihned započal prověřovat rodinu respondenta, mezitím došlo k umístění H. do diagnostického ústavu. H. jako důvod, proč nechce s rodinou žít, uvedl, že si nepřeje vyrůstat v rodině, kde je veden k víře a zároveň je nucen spolu se sestrami pečovat o otce, který je vozíčkář.

Skutečně došlo k umístění H. do dětského domova, i přesto, že rodina z vyšetřování sociálních pracovníků vyšla, jako funkční. Oba rodiče s umístěním syna do dětského domova od počátku nesouhlasili.

H. dětský domov opustil ve věku 19 let, přechodem do komunity s názvem Cesta pro mládež ohroženou návykovými látkami. H. již během pobytu v dětském domově užíval lehké drogy a čichal toluen, což u něj způsobilo vážné zdravotní potíže. H. dokončil střední odborné učiliště, obor kuchař - číšník. Důvodem pro odchod z této komunity bylo právě ukončení přípravy na vzdělání. H. díky komunitě získal po ukončení vzdělání i možnost nástupu do zaměstnání, kterou využil.

H. byl po celou dobu života v dětském domově v kontaktu s celou rodinou. Občasně dojížděl i domů na prázdniny. Celá rodina H. pravidelně navštěvovala. „*Akorát máma mě ze začátku nechtěla vidět, pořád nevěřila tomu, že sem se rozhod pro děcák. Dlouho nemohli pochopit, že je to moje rozhodnutí.*“

H. o dětském domově hovoří pouze v pozitivěch. Je přesvědčen o tom, že ho dětský domov připravil na samostatný život a svého rozhodnutí prý nikdy nelitoval. Žádnou

pomoc ze strany státu nevyužil. „*Jasná výhoda na děčáku byla v tom, že sem se mohl rozhodovat sám za sebe, doma mi pořád říkali, kam chodit na kroužky, kam jít po základce na školu. V děčáku mě nikdo nenutil chodit do kostela, necpal mi víru, to mi prostě nevyhovovalo.*“

Jako jedinou nevýhodu dětského domova H. uvedl vysoký počet dětí na jednom pokoji. H. je v kontaktu nejen s vychovateli z dětského domova, ale i s vrstevníky, kteří s ním v dětském domově vyrůstali. I nyní je H. v kontaktu se všemi členy své biologické rodiny.

H. v současnosti žije stále v pronajatém bytě, který získal díky komunitě. V bytě žije s přítelkyní, která stále studuje. S přítelkyní zatím společnou rodinu neplánují. H. děti nemá. Finančně je zabezpečen díky stálému zaměstnání. Život v dětském domově podle H. byl lepší než v biologické rodině. Dle jeho slov, když domů chtěl, měl tu možnost, přijet na víkend či prázdniny. Dětský domov mu poskytl vše, co potřeboval, naopak těžce nesl, že v dětském domově nemůže žít i nadále. O snech H. hovoří v rozpacích. Zatím se mu sny nesplnily, ale věří, že v budoucnu se to změní. Přál by si vlastní dům a touží po autě, na které v současnosti spoří.

Shrnutí

Tento respondent je ojedinělým příkladem toho, že do dětského domova se lze dostat i z funkční rodiny a na vlastní žádost. Vyšetření pedagogicko - psychologické poradny neprokázalo chybu ve výchově na straně rodiny. Celkově však tento fakt rodinu poznamenal. Matka dodnes užívá antidepresiva, protože se nedokázala vyrovnat s tím, že její jediný syn odmítal žít společně s nimi. Rodina pevně věřila, že po pobytu v diagnostickém ústavu, změní názor. To se nestalo. V současnosti žije v pronajatém bytě, je finančně zabezpečen a má stálou partnerku. Rodinu v současnosti založit neplánuje.

4. 5. 10 Respondent č. 10 (muž - K.)

Respondent č. 10, současný věk 70 let. Respondent K. byl umístěn do dětského domova ve věku 4 roky. Důvodem umístění do dětského domova byl alkoholismus na straně otce, matka sama péči sedmi dětí nezvládala. K. má dalších 6 sourozenců, všichni sourozenci nebyli umístěni do dětského domova. Z počtu sedmi dětí z této rodiny do dětského domova putovaly čtyři děti. K. byl druhým nejmladším ze sedmi dětí. Respondent si příliš informací z doby, kdy ještě žil v biologické rodině nepamatuje.

K. opouští dětský domov krátce po 18 - tém roce života. Dokončil střední odborné učiliště a odchod byl takřka nutností.

K. život v dětském domově hodnotí více než pozitivně. Dokonce hovoří i o velkých změnách, které nastaly v systému dětských domovů, a domnívá se, že nastaly k lepšímu. *„Bylo nás někdy i třicet kluků na jedny ložnici, to si dnešní děti nedovedou vůbec představit.“*

Během života v dětském domově v kontaktu nebyl K. s nikým ze své rodiny. V podstatě jen se sourozenci, kteří byli s ním v dětském domově. *„O rodičích sem nic nevěděl, kde sou a co dělaj. Jen sem věděl, že mám ještě další tři sourozence a že oba rodiče žijou. Se všemi jsem se setkal až po odchodu z děčáku. Do té doby sem po tom jen toužil.“*

K. tvrdí, že dětský domov ho na život, který na něj čekal, připravil stoprocentně. V době, kdy K. žil v dětském domově, režim dne a celkově přístup zaměstnanců byl rozdílný. Všechny děti pravidelně chodily do školy, po návratu ze školy pracovaly v domově i na zahradě, podle potřeby. Pomáhaly s přípravami jídla, prostíráním stolu i úklidem. Každé z dětí se nějakým způsobem podílelo na chodu domova, i ty nejmenší, které dostávaly samozřejmě lehčí úkoly. K dětskému domovu přiléhá i ovocný sad, kde děti pobývaly především v létě. Opět zde pomáhaly s péčí o stromy a česáním ovoce.

Jedna vychovatelka měla na starost mnohdy i více jak 30 dětí, bylo tedy téměř nutností naučit se v mnoha situacích poradit si svépomocí. Vychovatelky byly vždy vstřícné a snažily se i přes obrovský počet dětí, které měly na starost, věnovat jim co nejvíce zájmu a péče. Při odchodu z dětského domova K. nedostal žádnou finanční částku. V podstatě odcházel, jak sám řekl „jen s tím, co měl na sobě“. Ihned po odchodu K. získal zaměstnání v zemědělské oblasti, v rámci toho i možnost bydlení na místní ubytovně. Nikdy nevyužil ani pomoci ze strany státu. Vždy se dokázal sám finančně zabezpečit.

Po odchodu z dětského domova, jak jsem již zmiňovala, začalo docházet ke kontaktu se zbylými členy rodiny, sourozenci i rodiči. Ke kontaktu s dětským domovem již nedošlo, ani s dětmi, se kterými se v dětském domově poznal.

K. v současnosti žije dle jeho slov „slušným“ životem. Se svou manželkou žije již 43 let, mají tři děti, které společně vychovali. Velmi často a rád K. vzpomíná na život v dětském domově.

Shrnutí

K. je nejstarším z deseti respondentů zkoumané skupiny. Tento respondent je příkladem člověka, který odchod z dětského domova do běžného života zvládnul. Ihned po odchodu z dětského domova nastoupil do zaměstnání. Je však důležité zdůraznit fakt, že v době jeho odchodu nebyl problém zaměstnání získat. Jedná se o muže, který byl s životem v dětském domově zcela spokojen. Zdůrazňoval, že se jednalo o pomoc, kterou jeho v té době dysfunkční rodina nutně potřebovala. K. i v jistých otázkách srovnával možnosti dětských domovů oproti možnostem v předchozích letech. Konkrétně například finanční pomoc při odchodu z dětského domova, která v době odchodu K. neexistovala. I tím byl tedy odchod o něco těžší. V současnosti je však spokojený, jeho sny se vyplnily, založil rodinu a se svou manželkou vychoval tři, dnes již dospělé děti.

4. 6 Shrnutí výsledků a diskuze

V diskuzi se zaměřím na celkové shrnutí rozhovorů s respondenty. Věk, kdy byli respondenti umístěni do dětského domova, byl různý, došlo k němu v rozmezí od 4 do 15 - ti let. To samé platí i odchodu z dětského domova. S výjimkou respondenta č. 5, muž D., který z dětského domova odešel ihned po dovršení plnoletosti. Ostatní respondenti využili možnosti pobýt v dětském domově, dokud neukončí přípravu na povolání, o čemž zpětně všichni hovoří jako o kladném rozhodnutí. Další výjimku tvoří respondentka č. 8, žena S., která z dětského domova uprchla ještě před dokončením středního odborného učiliště. Lze tedy říci, že odchod z dětského domova až na tyto dvě výjimky proběhl ihned po ukončení přípravy na vzdělání a to ve věku 18 až 19 let. V tomto ohledu se respondenti příliš neodlišují.

Důvod, kvůli kterému je dítě umístěno do dětského domova, ovlivňuje celkovou osobnost jedince a jeho pohled na budoucí život. Snáze se po odchodu z dětského domova orientují klienti, kteří jsou sirotci oproti klientům, jejichž rodiče jsou alkoholici a uživatelé drog a oni neměli ani v minulosti možnost získat standardní zkušenost. Citová deprivace se objevila u dětí, jejichž rodiče o ně nejevili zájem. Děti, které rodiče pravidelně navštěvovali, jsou dnes úspěšnější při vytváření vlastních partnerských vztahů.

Mezi nejčastější příčiny umístění respondentů do dětského domova patřila nadměrná konzumace alkoholu rodičů, nezájem rodičů o dítě, ale i úmrtí jednoho z nich. V mnoha případech byli uživatelé alkoholu oba rodiče či rodič samoživitel, matka. Výjimkou je opět

respondentka č. 8, žena S., která byla do dětského domova umístěna na základě častých útěků z domova a problémového chování. Respondent č. 9, muž H., je dle mého názoru oproti ostatním respondentům, nejodlišnější. Jeho umístění do dětského domova bylo na doporučení ze strany Orgánu sociálně právní ochrany dětí. Jeho biologická rodina byla pravděpodobně funkční, i když byla omezena postižením otce a vírou, která H. nevyhovovala.

Všichni respondenti, byli během života v dětském domově alespoň v minimálním kontaktu s rodinou. V kontaktu z rodiny převažovali především rodiče a prarodiče. Byly formou osobního střetnutí, ale i v podobě telefonátů a dopisování si.

Respondenti se nejvíce odlišovali v odpovědi na otázku týkající se přípravy na samostatný život ze strany dětského domova. V podstatě se respondenti dělí do tří skupin, na respondenty, kteří tvrdí, že dětský domov je stoprocentně připravil na samostatný život. Jako příklady uvádějí vaření, vyšívání, domácí práce. V této skupině jsou jen ženy. Což potvrzuje i hypotéza, kdy ženy jsou, co se týče příprav na samostatný život připravenější a objevuje se u nich větší snaha. Do druhé skupiny lze zařadit respondenty, kteří uvádí, že dětský domov je na samostatný život připravil částečně. Do poslední skupiny patří konkrétně respondent č. 4, muž V., který uvedl, že dětský domov ho v žádném směru nepřipravil na samostatný život.

Využití pomoci ze strany státu se u respondentů objevuje hned v několika podobách. Každý z respondentů, který řádně opustil dětský domov, nikoli útekem, ale po domluvě se zařízením, získal jednorázovou částku 15 00 Kč,- . Jedná se o pomoc ze strany dětského domova. Částka je určena na počáteční výdaje jedinců opouštějících dětský domov. Zde výjimku tvoří respondent č. 10, muž K., který tuto částku nedostal z toho důvodu, že v době jeho odchodu z dětského domova, tato pomoc neexistovala. Respondenti užívají pomoci ze strany státu ve formě příspěvků, například příspěvků na bydlení či hmotné nouze. Ženy, které jsou na mateřské dovolené, pobírají příspěvky související s péčí o dítě.

Mezi výhody života v dětském domově respondenti nejčastěji řadili možnost častých zájezdů k moři, do hor. Možnost jezdit na tábory, kterou by ve své biologické rodině neměli. Dále uváděli možnost dokončení studia, především na soukromých školách. Výhody se dále objevovaly v podobě možnosti naučit se vařit za pomoci vychovatelů, naučit se pečovat o sebe i domácnost. Konkrétně tuto výhodu uvedly ženy.

U otázky, co naopak během života respondentům v dětském domově nevyhovovalo, se objevily tyto odpovědi. Respondentům chyběla mateřská láska a pocit zájmu o ně. Dále vysoký počet dětí na jednom pokoji nebo společné soužití na jednom pokoji s dětmi mladšího věku, které jsou hlučné. Dále například to, že téměř na denním pořádku dochází ke krádežím mezi dětmi. Ty nemají možnost se nijak bránit, nemohou si svoje věci někam zamykat. Jako problém se objevilo téma soukromí. Respondenti se shodli na tom, že jim chyběla možnost být sám nebo naopak přespat u kamarádky či kamaráda.

Díky výzkumu se prokázalo, že kontakt se zaměstnanci po odchodu z dětského domova netrvá příliš dlouho, pokud je vůbec navázán. To samé platí i o kontaktu s ostatními klienty dětského domova. Čím delší doba uplyne po odchodu z dětského domova, tím méně jsou klienti v kontaktu s bývalým prostředím dětského domova. Jedinci po odchodu kontakt nevyhledávají a v nejčastějším případě o něj ani nemají zájem.

Podobná situace je i u kontaktu s biologickou rodinou. Pokud klienta nenavštěvovala rodina již od počátku umístění do dětského domova a nebylo to pravidelně, ani po odchodu se tato situace nezměnila. Rodiče alkoholici se potýkali s problémem navštívit dítě, protože dětský domov nepředá dítě opilému rodiči. Proto u těchto případů převažoval telefonní kontakt.

Současný život respondentů se liší opět především dle jejich pohlaví. Ženy krátce po odchodu z dětského domova zakládají rodiny, ne vždy plánovaně. Muži jsou ve vztazích více nerozhodní a nemají potřebu tak brzy zakládat rodinu. Respondenti si pořizují bydlení v závislosti na jejich finančních prostředcích. Mnohdy využívají možnosti společného bydlení, ať už se sourozencem či bydlení u kamaráda. Zde se jednoznačně ukázalo, že ani jeden z respondentů se nevrátil do své původní, biologické rodiny.

Osm z deseti respondentů se shodlo na faktu, že život v dětském domově byl lepší oproti životu v biologické rodině. Výjimku tvoří respondent č. 7, muž P., kterému zemřela v raném věku matka. Je přesvědčen, že pokud by matka neonemocněla a následně nezemřela, jejich rodina by byla funkční i nadále. Další respondentka č. 8, žena S. nebyla v dětském domově spokojená, proto utekla. Útěky se objevovaly ale i v biologické rodině. Až v době, kdy se jí narodilo dítě, se dle svých slov spolu s partnerem usadila. Ostatní respondenti jsou stoprocentně přesvědčeni o potřebnosti dětských domovů. Jedna z respondentek dokonce uvedla, že přechod z rodiny alkoholiků do dětského domova pro ni byl záchranou života.

Sny se respondentům po jejich odchodu z dětského domova zatím nesplnily, ale oni věří, že je mohou v budoucnu uskutečnit. Nesplněné sny souvisí s nereálnou představou života po odchodu z dětského domova. Jak uvedly dvě respondentky, měly na očích „růžové brýle“. Tito lidé mívají zkreslenou představu o tom, jak je v životě vše jednoduché, a vše zvládnou. Realita je ovšem rozdílná.

4. 7 Zhodnocení výsledků z hlediska stanovených hypotéz

Hypotéza č. 1 Mladí lidé mají po odchodu z dětského domova problémy s integrací do společnosti

Hypotézu č. 1 nelze plně potvrdit. Největší problémy má respondent č. 4, muž V., dochází u něj k selhávání, nikoli však k propadu přímo na ulici. Žije u kamaráda a zatím se situaci nesnaží nijak řešit. Nuceně musel opustit dětský domov, následně i dům na půl cesty, především díky opakovaným přestupkům (užívání alkoholu). U žádného z respondentů se neobjevil přechod z dětského domova přímo na ulici. Problémy s integrací do společnosti mělo šest respondentů z deseti.

Hypotéza č. 2 Ženy po odchodu z dětského domova jsou úspěšnější, než muži a dokážou se lépe přizpůsobit

Hypotézu č. 2 lze potvrdit. Z počtu deseti respondentů je ve zkoumané skupině pět žen. Všechny ženy mají stálé bydlení, finanční příjmy. Tři z nich již založily rodinu. Jen jedna z nich má děti a zároveň žije sama, bez partnera, který však pravidelně na děti přispívá. Muži situaci po odchodu z dětského domova zvládají hůře.

Hypotéza č. 3 Nedokončené vzdělání je příčinou adaptačních potíží

Hypotézu č. 3 nelze zcela potvrdit. Z deseti respondentů dva neukončili studium, konkrétně respondent č. 5, muž D. a respondentka č. 8, žena S., oba ukončili jen základní školu. Respondent č. 5, muž D. lituje brzkého odchodu z dětského domova, díky kterému nedostudoval.

U respondentky č. 8, ženy S. byl důvodem útěk z dětského domova a následné těhotenství. Ani jeden z nich nepředpokládá, že by v budoucnu vzdělání dokončil.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jak vypadá reálně život po odchodu z dětského domova. Mým výzkumným souborem bylo deset respondentů, kteří byli ochotni zodpovědět dvacet otázek, zaměřených na život týkající se nejen života po odchodu z dětského domova, ale i během něj. Konkrétně mě zajímalo, v jakém věku nejčastěji respondenti do dětského domova přichází, co bylo příčinou, kdy dětský domov opouští, z jakého důvodu a především, jaké problémy mohou po odchodu nastat. Mým cílem bylo zjistit, kam a jak odchází jedinci po odchodu z dětského domova. Zda se vrací do biologických rodin, kde již jednou rodiče zklamali či využívají možností, které nabízí stát. Častým problémem bývá nereálná představa o životě mimo dětský domov.

Skupina respondentů byla velmi různorodá. Například, co se týká oblasti, ve které s respondenty hovořím o připravenosti na samostatný život ze strany dětského domova. Objevili se respondenti tří skupin. Do první skupiny řadím respondenty, kteří se stoprocentní jistotou odpověděli, že dětský domov je na samostatný život připravil. Ve druhé skupině jsou respondenti, kteří odpověděli, že dětský domov je na samostatný život připravil částečně. A do poslední skupiny patří respondenti, kteří se domnívají, že dětský domov je na samostatný život nepřipravil vůbec.

Výsledky výzkumu potvrdily, že dětský domov je nezbytnou součástí náhradní rodinné péče. Všichni respondenti se shodli na faktu, že dětský domov pro ně byl pomocí v situaci, kdy to nutně potřebovali.

Bylo by vhodné i nadále sledovat životy těchto deseti respondentů a zaznamenávat jejich posuny vpřed či naopak jejich životní problémy, se kterými se potýkají.

Tato práce pro mě byla velmi přínosnou. Měla jsem možnost navázat kontakt s novými lidmi. Přiznávám, že některé pocity při rozhovorech, z mé strany byly rozpačité. Člověk, se kterým jsem hovořila poprvé, mi vyprávěl o své biologické rodině, která v podstatě nikdy nefungovala, jak by měla. I toto mě dovedlo k zamyšlení se nad vlastním postojem k mé rodině, které si díky tématu této bakalářské práce více vážím.

Seznam použité literatury

Prameny:

BUBLEOVÁ, Věduna, Jiří KOVAŘÍK a Zdeněk MATĚJČEK. *Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace*. 1. vyd. Praha: Psychiatrické centrum Praha, 1997. 69 s. ISBN 80-85121-89-1.

FONTANA, David. *Psychologie ve školní praxi*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2010, 383 s. ISBN 978-80-7367-725-1.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času. Současné trendy*. Praha: Portál s.r.o., 2008. 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

KRAUS, B. a kolektiv. *Člověk, prostředí, výchova*. Brno: Paido, 2001. 200 s. ISBN 80-7315-004-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. Vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0332-7.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 1999, 143 s. ISBN 80-7169-897-0.

MATĚJČEK, Zdeněk, Marie POKORNÁ a Petr KARGER. *Rodičům na nejhezčí cestu*. 1. Vyd. Jinočany: H&H, 2004. ISBN 80-7319-023-0.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005, 445 s. ISBN 80-246-1056-6.

MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 159 s. ISBN 80-85850-76-1.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie; přepracované vydání*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2014, 390 s. ISBN 978-80-262-0772-6.

ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6.

VÁGNEROVÁ, Marie, Ladislav CSÉMY a Jakub MAREK. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2013, 339 s. ISBN 978-80-246-2209-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychický vývoj dítěte v náhradní rodinné péči*. Vyd. 1. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2012, 181 s. ISBN 978-80-87455-14-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 1999, 444 s. ISBN 80-7178-214-9.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004, 356 s. ISBN 80-246-0841-3.

Sekundární literatura:

Pedagogický deník (Dětský domov)

Pedagogický deník (Dům na půl cesty)

Pedagogický deník (Azylový dům)

Slovníky a encyklopedie:

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2013. 395 s. 978-80-262-0403-9.

Seznam tabulek

- I. Tabulka č. 1 - Respondenti

Seznam příloh

- I. Dotazník k praktické části bakalářské práce

I. Dotazník k praktické části bakalářské práce

Otázky k praktické části bakalářské práce:

1. V jakém věku jste se dostal/a do dětského domova?
2. Proč k tomu došlo?
3. V kolika letech jste opustil/a dětský domov?
4. Z jakých důvodů jste to udělal/a?
5. Byl/a jste během života v dětském domově v kontaktu s rodinou?
6. Navštěvovali Vás rodiče, popřípadě blízcí příbuzní?
7. Myslíte si, že Vás dětský domov připravil na samostatný život?
8. Využil/a jste nějakou pomoc ze strany dětského domova, popřípadě státu? Pokud ano, jakou formu?
9. Jaké jsou podle Vás výhody života v dětském domově?
10. Co Vám v dětském domově naopak nevyhovovalo?
11. Jste v současnosti v kontaktu se zaměstnanci dětského domova, kde jste žil/a?
12. Jste v kontaktu s ostatními klienty dětského domova?
13. Jste v kontaktu s rodinou?
14. Jaký je Váš současný život? Kde žijete?
15. Máte rodinu nebo stálého partnera/partnerku?
16. Máte práci a jste finančně zabezpečen/a?
17. Myslíte si, že byl život v dětském domově lepší než v rodině?
18. Pokud ano, tak v čem?
19. Splnily se Vaše představy, sny, které jste měl/a při odchodu z dětského domova?
20. Pokud ne, co bylo příčinou?

Summary

The thesis titled "Life after Foster Care" deals with the lives of ten people who spent part of their lives in foster care. The theoretical part has three chapters. Chapter one describes the functions and importance of a family in a child's life.

The second chapter describes foster care, differences between foster care and adoptive care. In this chapter I specifically addressed the foster care group home.

The third chapter focuses on the children's lives after foster care, the associated issues and potential solutions. In this chapter I review the role of a halfway house and a shelter. These programs focus on the care of children after leaving foster care group home.

The research is based on the interviews with ten people who spent portion of their lives in foster care group home.